

Brüsszel, 2022.12.9.
COM(2022) 709 final

**A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK,
AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK
BIZOTTSÁGÁNAK**

a fenntartható fejlődés kulturális dimenziójáról az uniós intézkedésekben

Tartalomjegyzék

1. Kontextus	1
2. A kulturális szakpolitikák és a fenntartható fejlődés közötti kölcsönhatás erősítése.....	3
3. A kultúra és a fenntartható fejlődési célok az uniós szakpolitikákban és programokban	4
A. Kultúrpolitika	4
B. Regionális és várospolitiká.....	10
C. Belügyek és belső biztonság.....	13
D. Foglalkoztatás, szociális ügyek és társadalmi befogadás	14
E. Igazságszolgáltatás, fogyasztói jogok és nemek közötti egyenlőség.....	15
F. Az új európai Bauhaus és annak a kultúra által vezérelt fenntarthatóságra vonatkozó horizontális dimenziója.....	16
G. Az EU nemzetközi partnerségi és fejlesztési politikája	18
H. Szomszédság- és bővítési politika.....	20
I. Oktatás- és ifjúsáspolitiká	21
J. Egységes piac és iparpolitika.....	22
K. Kutatás és innováció	24
L. Digitális gazdaság és társadalom.....	26
M. Éghajlat- és környezetvédelmi politika	27
N. Agrárpolitika	30
O. Védelmi ipar és űrpolitika	31
P. Uniós polgári védelmi mechanizmus.....	32
4. Következtetések: Az előttünk álló út	33

1. KONTEXTUS

A fenntartható fejlődési célok számos szakpolitikai területtel állnak kapcsolatban. Az Európai Bizottság teljes mértékben elkötelezett amellett, hogy a fenntartható fejlődés minden egymástól különböző dimenziója megvalósulhasson¹. Ami a kultúra szerepét illeti, a Bizottság a 2018. évi új kulturális menetrendben² hangsúlyozta a fenntartható fejlődés kulturális dimenzióját, és kötelezettséget vállalt arra, hogy azt felhasználja az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendje megvalósításának támogatásához³.

A fenntartható fejlődés kulturális dimenziójáról szóló, 2019. decemberi állásfoglalásában⁴ Tanács megerősítette a tagállamok elkötelezettségét a fenntarthatóság, valamint az ENSZ 2030-ig tartó időszakra

¹ Bizottsági szolgálati munkadokumentum: *Az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak megvalósítása – Átfogó megközelítés*, 2020.

² [COM\(2018\) 267 final](#).

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁴ HL C 410., 2019. december 6.

vonatkozó menetrendjének teljes körű és gyors végrehajtása mellett. A Tanács 2019–2022-es időszakra szóló kulturális munkatervét⁵ ezt követően 2020 májusában módosították annak érdekében, hogy abban további prioritásként jelenjen meg „a kultúra mint a fenntartható fejlődés hajtóereje”. E prioritás értelmében a munkaterv két kapcsolódó intézkedést irányoz elő: i. a fenntartható fejlődés kulturális dimenziójával foglalkozó, tagállami szakértőkből álló, 2021-ben létrehozott, nyílt koordinációs módszerrel (OMC) működő csoport felállítását, amely 2022 szeptemberében tette közzé jelentését⁶, és ii. a Bizottság felkérését arra, hogy készítsen el egy, a fenntartható fejlődés kulturális dimenziójára vonatkozó cselekvési tervet.

Ez a jelentés a Bizottság említett felkérésére adott válaszként született. A dokumentum **a fenntartható fejlődés kulturális dimenziójának tekintetében a kulturális szakpolitikák és a fenntartható fejlődési célok végrehajtása közötti erősebb és következetesebb kapcsolatra épülő uniós szakpolitikai megközelítést szorgalmaz az uniós kezdeményezések, programok és fellépések, valamint a különböző ágazatok vonatkozásában.**

Áttekintést nyújt azokról az uniós szakpolitikákról és programokról, amelyek megerősítik a kultúra és a fenntartható fejlődés közötti összekapcsolódást, és azonosítja a Bizottság által végrehajtott vagy tervezett olyan intézkedéseket, amelyeknek célja a kultúra az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrendjének egyik hajtóerejeként, illetve feltételeként való előmozdítása. Olyan horizontális stratégiai kezdeményezésekre is kiterjed, mint a Horizont Európa klímasemleges és intelligens városokra irányuló küldetése⁷ vagy az új európai Bauhaus⁸, amely számos szakpolitikai területet és programot érint.

Egyre nagyobb az igény arra, hogy a kultúrát teljes mértékben és ténylegesen a fenntartható fejlődési célokhoz és az Európa Covid19-válság utáni fenntartható helyreállításához hozzájáruló kulcsfontosságú ágazatként ismerjék el. Az OMC-csoport párhuzamos folyamata, amelyet az UNESCO-val és a nemzetközi szereplőkkel folytatott szoros együttműködés jellemez⁹, megerősítette, hogy a nemzeti, uniós és ENSZ-hatóságok és -rendszerek közötti fokozott, hatékony együttműködésre van szükség.

Az UNESCO kulturális politikákról és a fenntartható fejlődésről szóló, 2022. szeptember 28–30-án Mexikóban tartott konferenciája, a MONDIACULT 2022¹⁰ keretében folytatott viták és a konferencia eredményei a fenntartható fejlődési célok jövőjéről szóló tovább megbeszélésekre ösztönöztek, illetve alapot szolgáltatottak azokhoz, valamint további lendületet adtak a kultúrának a fenntartható fejlődési stratégiákban betöltött hangsúlyosabb szerepére vonatkozó reflexióknak. Ez a jelentés hozzájárul ehhez a reflexiós folyamathoz, és a konferencia kultúrára vonatkozó nyilatkozatának törekvéseire épít.

⁵ [A Tanács következtetései a 2019–2022-re szóló kulturális munkaterv módosításáról.](#)

⁶ OMC-jelentés: *Stormy times: Nature and humans – cultural courage for change [Viharos idők – A természet és az ember: kulturális bátorság a változtatásért]*: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en>

⁷ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en

⁸ Az új európai Bauhaus kreatív, részvételen alapuló és transzdiszciplináris kezdeményezés, amely [az európai zöld megállapodást](#) élettereinkkel és tapasztalatainkkal kapcsolja össze: https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en

⁹ 2021-et a fenntartható fejlődést szolgáló kreatív gazdaság nemzetközi évének nyilvánították.

¹⁰ <https://www.unesco.org/en/mondiaicult2022>

2. A KULTURÁLIS SZAKPOLITIKÁK ÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS KÖZÖTTI KÖLCSÖNHATÁS ERŐSÍTÉSE

A fenntartható fejlődési célok megvalósítására irányuló legfontosabb uniós stratégiai intézkedések részét képezi a kulturális dimenzió is, annak ellenére, hogy nem található bennük konkrét utalás a kultúrára. **A mélyreható változásokat eredményező uniós szakpolitikák és az olyan kulcsfontosságú stratégiák, mint az európai zöld megállapodás és az Európa digitális korra való felkészítésére irányuló átfogó megközelítés, amint azt az alábbi ábra is szemlélteti, a kulturális és kreatív ágazatok jelentős hozzájárulására** és azok helyi, regionális és nemzeti szintű sokszínűségére támaszkodnak. E jelentés célja, hogy ezt a felfogást kézzelfoghatóvá tegye.

Továbbá, amint azt a fenntartható fejlődés kulturális dimenziójával foglalkozó OMC-csoport és a kulturális örökségnek az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességével foglalkozó OMC-csoport¹¹, ajánlásai is hangsúlyozzák, **a kultúrát és a kultúrpolitikát szisztematikusabb módon kell felhasználni az éghajlatváltozással** és az európai zöld megállapodás céljaival **kapcsolatos leglényegesebb aktuális problémák kezelésére**. A Horizont Európa klímasemleges és intelligens városokra vonatkozó küldetésének klímasemlegességre vonatkozó célkitűzése például a polgárok szerepvállalására, a befogadásra és a társadalmi innovációra ösztönöz.

A MONDIACULT-hoz vezető előkészítő megbeszélések öt tematikus terület köré szerveződtek¹², és elősegítették **a fenntartható fejlődés alapvető és horizontális kulturális dimenziójának, valamint annak jobb megértését, hogy a kultúra és a fenntartható fejlődés tekintetében stratégiaibb jellegű megközelítésre van szükség a jövőre nézve**. A MONDIACULT zárónyilatkozata is megerősíti ezt az elkötelezettséget. A nyilatkozat olyan további intézkedésekre szólít fel, amelyek a kultúra fenntartható fejlődési stratégiákba való, globális szinten és a fenntartható fejlődési célok valamennyi, **társadalmi, gazdasági és környezeti fejlődési dimenziójában** történő hangsúlyosabb beépítése révén erősítik a szakpolitikai kereteket. A fenntartható fejlődés kulturális dimenziójával foglalkozó OMC-csoport ugyanebben a szellemben vizsgálta meg ezt a három dimenziót, és határozottan támogatólag lép fel **az emberek és a természet közötti kapcsolat, a kultúra kihasználatlan erejének kiaknázása melletti újraélesztésének átfogó kérdéséről**¹³.

¹¹ OMC-jelentés: *A kulturális örökség éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességének megerősítése*:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en>

¹² Befektetés a kultúrába és a kreativitásba a munkahelyteremtés és a társadalmi-gazdasági fejlődés érdekében; a kulturális sokszínűség előmozdítása a digitális környezetben, és a művészek helyzetének javítása; a kulturális örökség sokszínűségének megóvása és előmozdítása; a társadalmi befogadás, párbeszéd és béke érdekében; a kultúra és az oktatás közötti szinergiák erősítése az emberközpontú fejlesztés és a fenntarthatóság érdekében; regionális és globális partnerségek a kultúra és a fenntartható fejlődés érdekében.

¹³ Az Eurostat szerint a kulturális javak exportjának és importjának regisztrált értéke az EU (Unión kívüli) áruexportja és -importja összértékének körülbelül 1 %-át teszi ki. Abszolút értékben véve 2020-ban a kulturális javak EU-n kívülre irányuló exportja 17,5 milliárd EUR-t, az ilyen javak EU-ba irányuló importja pedig 16 milliárd EUR-t tett ki. A jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó közösségi statisztikában (EU-SILC) található, társadalmi és kulturális részvételre vonatkozó adatok 2023 második felében válnak majd elérhetővé. Az Eurostat a honlapján külön részben (Overview – Culture) gyűjtötte össze a kulturális ágazatra vonatkozó statisztikákat.

A fenntartható fejlődési célok megvalósításával kapcsolatos bizottsági megközelítés áttekintése¹⁴

3. A KULTÚRA ÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK AZ UNIÓS SZAKPOLITIKÁKBAN ÉS PROGRAMOKBAN

A fenntartható fejlődés kulturális dimenzióját számos uniós szakpolitika és program támogatja (A-O). Ez a szakasz minden egyes uniós szakpolitika vonatkozásában ismerteti az adott szakpolitikai keretet és a fő prioritásokat, valamint a stratégiai intézkedéseket, illetve kezdeményezéseket. A cél a társadalmi változások támogatása, valamint a zöld és digitális átállás negatív hatásainak enyhítése.

A. Kultúrpolitika

Szakpolitikai keret és a fő prioritások

A kultúra területén végrehajtott uniós intézkedések a fenntartható fejlődési célok valamennyi dimenziójához közvetlenül járulnak hozzá, összhangban az alábbi, fő keretdokumentumokban foglalt stratégiai iránymutatásokkal:

- az új európai kulturális menetrend,
- a kulturális örökségért való fellépés európai kerete¹⁵,
- a többéves kulturális munkaterv, illetve a külső fellépések tekintetében „A nemzetközi kulturális kapcsolatokra vonatkozó uniós stratégia felé” című 2016. évi közös közlemény¹⁶, valamint a nemzetközi kulturális kapcsolatokra vonatkozó uniós stratégiai megközelítésről és cselekvési keretről szóló 2019. évi tanácsi következtetések¹⁷.

¹⁴ Bizottsági szolgálati munkadokumentum: *Az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak megvalósítása – Átfogó megközelítés*, 2020.

¹⁵ A kulturális örökségért való fellépés európai kerete: <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

¹⁶ JOIN(2016) 29 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016JC0029&from=HU>

¹⁷ HL 2019/C 192/04.

Az uniós szakpolitikai fellépés és az együttműködés ezen a területen a kultúra és a kulturális sokszínűség erejének a társadalmi kohézió és jóllét érdekében történő kiaknázására összpontosít az alábbiak révén:

- a kultúrában való részvétel, a művészek mobilitása és a kulturális örökség védelmének előmozdítása,
- a munkahelyteremtés és növekedés elősegítése a kulturális és kreatív ágazatokban a művészeteknek és a kultúrának az oktatásban való használata, a készségek előmozdítása és a kulturális innováció ösztönzése által,
- a nemzetközi kulturális kapcsolatok megerősítése a fenntartható fejlődés és a béke elősegítése céljából a kultúra segítségével.

A kultúra és a művészi kifejezés belső értéke megőrzésének és előmozdításának szükségességét az irányadó uniós kultúrpolitikai dokumentumok is kiemelik. A kultúrával kapcsolatos uniós együttműködés és szakpolitikai döntéshozatal stratégiai kerete azonban további erősítésre szorul (amint azt a 2019–2022-es időszakra szóló kulturális munkatervre vonatkozó bizottsági jelentés¹⁸ is kiemelte), és a fenntartható fejlődés kulturális dimenziója is tovább hangsúlyozandó.

A finanszírozás tekintetében a 2021–2027-es **Kreatív Európa program**¹⁹, – az egyetlen olyan uniós program, amely a kulturális és kreatív ágazatokat célozza meg – mindhárom programágban támogatja az ENSZ fenntartható fejlődési céljai iránti uniós kötelezettségvállalást, különös tekintettel azok kulturális dimenziójára. A Kreatív Európa program olyan intézkedésekbe ruház be, amelyek erősítik a kulturális sokszínűséget, és megfelelnek a kulturális és kreatív ágazatok igényeinek. Mind a **zöldítés, mind pedig az inkluzivitás a program egészének horizontális prioritása**, és a Kreatív Európa program további zölddebbé tétele jelenleg is reflexió tárgyát képezi. A Kreatív Európa program a stratégiailag, valamint a kulturális és kreatív ágazatok keretében a fenntarthatóságot és környezeti szempontokat célzó kulturális projektek jutalmazása révén segít kézzelfoghatóbbá tenni a zöld megállapodást.

A program *Kultúra ága* olyan, a kulturális és kreatív ágazatot érintő kezdeményezéseket fed le, mint például azok, amelyek a határokon átnyúló együttműködéseket, platformokat, hálózatokat és műfordításokat mozdítanak elő. Ezek közé tartoznak azok a mechanizmusok is, amelyeknek célja, hogy a kulturális és kreatív ágazatok mindenki számára biztosítsák a sokszínűséget, a befogadást és az egyenlőséget, valamint hozzájáruljanak az éghajlat-politikai fellépéshez. A 2021 és 2027 közötti időszakra vonatkozó program keretében az európai hálózatokat és együttműködési projekteket támogató pályázati felhívások külön prioritásként foglalták magukban a **projektek fenntarthatósági menetrendhez való hozzájárulását**. Az előző program (2014–2020) már kikövezte az utat az alulról szerveződő és a fenntartható gyakorlatok a *Kultúra* ág keretében történő előmozdítása előtt²⁰, valamint számos, a nemek közötti egyenlőséggel, a fenntarthatósággal és a digitalizációval kapcsolatos projektet támogatott²¹. Ezek a projektek hozzájárultak az ágazati tevékenységek környezeti hatásának enyhítéséhez, a fenntartható városi és vidéki környezet előmozdításához, az új jövőképek kialakításához, valamint a

¹⁸ [COM\(2022\) 317 final](#).

¹⁹ [Kreatív Európa](#).

²⁰ Számos jó példa van a Kreatív Európa program keretében finanszírozott, fenntarthatóságra összpontosító intézkedésekre. Ilyen például a Culture Action Europe hálózat által kidolgozott Culture in Sustainable Cities program, illetve a Learning with Culture 21 Actions program, amely az Egyesült Városok és Helyi Önkormányzatok nemzetközi szervezetével partnerségben került kialakításra. Utóbbi program célja, hogy lehetőséget biztosítson a városok számára egy olyan tanulási folyamatban való részvételre, amelynek eredményeként értékelhetik, kialakíthatják és végrehajthatják a helyi fenntartható fejlődéshez hozzájáruló kulturális szakpolitikákat.

²¹ További részletekért lásd az alábbi címen elérhető brosrát: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en>

tudatosság növeléséhez. Olyan globális kérdéseket kezelnek helyi, illetve regionális szinten, mint például: az egészség és a jóllét²², a nemek közötti egyenlőség²³, a(z) (élelmiszer-) termelési és fogyasztási modellek²⁴, a vízszennyezés²⁵, a fenntartható lakhatás²⁶, valamint a városi és vidéki területek közötti egyenlőtlenségek csökkentése²⁷.

A jelenlegi program *Kultúra ága* egy új ágazati megközelítést vezetett be annak érdekében, hogy **megerősítse az egyes ágazatok** (kulturális örökség, építészet, zene, könyvágazat, formatervezés, divat és kulturális turizmus) **fenntarthatóságát**, és segítsen nekik többek között környezetbarátabbá, reziliensebbé és befogadóbbá válni. Ez az ág egyúttal támogatja az **Európa Kulturális Fővárosai** kezdeményezést is, amelynek célja az európai kultúrák sokszínűségének előmozdítása, a közös elemek kiemelése, valamint a kultúra a városok hosszú távú fejlődéséhez való hozzájárulásának erősítése. Az e címet viselő városok projektjeiket egy átfogó stratégiába építik be, és erőfeszítéseik részeként egyre inkább figyelembe veszik a fenntartható szempontokat, például a zöldebb kulturális gyakorlatok előmozdítását.

A külső kapcsolatok vonatkozásában a **kulturális kapcsolatok platformja (Cultural Relations Platform)** világszerte növeli az uniós küldöttségek (17. fenntartható fejlődési cél – Partnerség a célok megvalósítása érdekében) kulturális szereplők bevonására, valamint a fő kihívásoknak a kultúra révén történő kezelésére irányuló kapacitását (8. fenntartható fejlődési cél – Tisztességes munka és gazdasági növekedés, valamint 11. fenntartható fejlődési cél – Fenntartható városok és közösségek), ezáltal pedig támogatja az európai és a globális kulturális és kreatív ágazatok közötti együttműködést. A platform egyúttal a világ 40 fiatal kulturális vezetőjét és szakemberét tömörítő Globális Kulturális Kapcsolatok (Global Cultural Relations) elnevezésű, éves szinten megrendezett program szervezéséért is felel (10. fenntartható fejlődési cél – Az egyenlőtlenségek csökkentése, és 5. fenntartható fejlődési cél – Nemek közötti egyenlőség).

A 2021–2027-es Kreatív Európa program a **média és az audiovizuális ágazat** területén két horizontális prioritást vezetett be: az audiovizuális iparág környezetbarátabbá tételét, valamint a sokszínűséget és befogadást az audiovizuális ágazatban. A környezetbarátabbá tétel és a sokszínűség a Kreatív Európa

²² A „Birth culture” projekt célja például a születéssel és anyasággal kapcsolatos tradicionális ismeretek és gyakorlatok megőrzése és átadása az európai szellemi kulturális örökség részeként. A kezdeményezés rámutatott, hogy a kultúra hogyan befolyásolhatja a polgárok közegészségügyi kérdésekben való szerepvállalását.

²³ Számos finanszírozott projekt – köztük a „Keychange” – fáradozik a kulturális ágazatok olyan jellegű szerkezetátalakításán, amelynek célja a nemek közötti teljes egyenlőség, az egyenlő bérezés, az egyenlő munkakörülmények, valamint az ágazatban dolgozó női szakemberek láthatóságának elérése.

²⁴ Az olyan projektek, mint a „Creative food Cycles”, a „The Table and the territory” vagy a „The Mediterranean garden” új élelmiszer-termelési, -elosztási és -fogyasztási modelleket vizsgáltak és valósítottak meg kísérleti szinten, feltárva a megszokott élelmiszer-termelési lánc alternatív lehetőségeit. Ezáltal pedig felhívják a figyelmet a biológiai sokféleség csökkenésére.

²⁵ A „Universal Sea – Pure or plastic” projekt célja az volt, hogy feltárja a művészet és a vállalkozások összekapcsolódásában rejlő lehetőségeket, és egyúttal támogassa a tengerekben és óceánokban jelentkező „műanyagjárvány” megoldását célzó kreatív megoldásokat.

²⁶ Az Építészeti Európai Tanácsa hálózat tevékenységének célja, hogy megfizethető és minőségi lakhatás valósulhasson meg európai szinten. Lobbikapacitásának, földrajzi kiterjedésének és kiterjedt szakpolitikai munkájának köszönhetően a hálózat hozzájárul a közjó és az életminőség előmozdításához, és az embereket, illetve a természetet helyezi a lakhatás és a városfejlesztés középpontjába Európában és nemzeti szinten is.

²⁷ A „Smoties – Creative works with small and remote place” [Smoties – Kreatív alkotások kis és félreeső helyekkel] tervalapú gondolkodási módszereket alkalmaz annak érdekében, hogy a félreeső európai helyeket élhetőbb terekké alakítsa át a helyi lakosok kulturális és kreatív tevékenységek fejlesztésébe való bevonása révén. A „Cultures for resilience” [Kultúrák a rezilienciáért] a környezeti és városi reziliencia kérdéseivel foglalkozó különböző szereplők (polgárok, közigazgatási szervek, helyi szervezetek) fellépését erősíti.

MEDIA ágának valamennyi programjára vonatkozó pályázati felhívásokban megjelent. A pályázóknak be kell mutatniuk egy, a zöldítési gyakorlataikra vonatkozó stratégiát, valamint egy, a sokszínűség és befogadás tevékenységeikben való előmozdítására irányuló stratégiát is. Ezeket a stratégiákat az odaítélési szempontok részeként értékeli. A 2021. és 2022. évi munkaprogramok keretében kiválasztott projektekben szereplő jelzések alapján következtetni lehet arra, hogy az audiovizuális vállalatok és szervezetek miként kezelik ezeket a szakpolitikai prioritásokat. A kiválasztott projektek közül érdemes megemlíteni a „TheGreenShot” [„Zöld Snitt”] projektet, amely az első olyan digitális megoldás, amely egy valós idejű felületen keresztül biztosít lehetőséget a filmbizottságok számára, hogy kapcsolódjanak a régiójukban vagy városaikban forgatott produkciókhoz, valamint a „Green Charter for Festivals” [„Fesztiválok Zöld Chartája”] projektet, amelyet a 2022. évi fesztiválhálózati pályázati felhívás keretében kapott támogatást, és amelyet a „Moving Images Open Border” fesztiválhálózat hívott életre. A Charta egy, a fesztiválok karbonlábnyomának kiszámítására szolgáló eszköz, amelynek célja egyrészt a tudatosság növelése, másrészt pedig a közös fenntarthatósági célok meghatározása.

Ezen túlmenően az *ágazatközi programág* támogatja a transznacionális szakpolitikai együttműködést, és hozzájárul az új európai Bauhaus kezdeményezés végrehajtásához a program zöld dimenziójának megerősítése érdekében.

Az Európai Parlament az **Európai Örökség Központ** létrehozására irányuló új, kísérleti projektje szintén hozzájárul majd a zöld átálláshoz, valamint az éghajlatváltozás és a környezetkárosodás elleni küzdelemhez²⁸.

Stratégiai intézkedések, illetve kulcsfontosságú példák

- A művészek, valamint a **kulturális és kreatív szakemberek jogállásával és munkakörülményeivel** kapcsolatos, Bizottság által irányított olyan tevékenységek (uniós tanulmány, „Voices of Culture” – párbeszéd és jelentés, a nyílt koordinációs módszerrel működő tagállami szakértői csoport 2023-ban esedékes jelentése és ajánlásai), amelyeknek célja a művészek jogállásától, a méltányosságtól és az állami támogatástól, valamint a szabályozási környezettől és a szociális biztonságtól kezdve az olyan témákig terjedő kulcsfontosságú kérdések kezelése, mint például a készségfejlesztés és a művészi kifejezés szabadsága.
- **Az éghajlatváltozással és a kulturális örökséggel** kapcsolatos intézkedések. A Bizottság megszervezte [a kulturális örökség éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességének](#) megerősítésével foglalkozó tagállami szakértői csoport munkáját. A csoport jelentését 2022 szeptemberében tették közzé. A dokumentum azonosítja az éghajlatváltozással kapcsolatos, materiális és szellemi kulturális örökség védelmét szolgáló bevált gyakorlatokat és innovatív intézkedéseket. Ezek közé tartoznak az arról szóló ajánlások is, hogy a kulturális örökség miként járulhat hozzá az éghajlatváltozás mérsékléséhez, illetve az ellene folyó küzdelemhez az európai zöld megállapodás céljaival összhangban. A Bizottság egy **tanulmányt** is kezdeményezett **a Kreatív Európa program környezetbarátabbá tételéről**. A tanulmány azt vizsgálja, hogy miként lehet olyan környezetvédelmi, fenntartható és arányos intézkedéseket bevezetni a programba, amelyek fokozzák annak hozzájárulását az éghajlat-politikai fellépéshez és a biológiai sokféleség általános érvényesítéséhez.
- A **digitális transzformáció kulturális és művészeti sokszínűsége**, azaz az üzleti modellekre, a közönséggel való kapcsolatokra, valamint a koncepciók, a termelési, illetve fogyasztási módok

²⁸ A kísérleti projekt keretében meghirdetett pályázati felhívás a következő prioritást fogalmazza meg: hozzájárulás a zöld átálláshoz, valamint az éghajlatváltozás és a környezetkárosodás elleni küzdelemhez: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/pppa-cult-2022-euheritagehub;callCode=null;freeTextSearchKeyword=;matchWholeText=true;typeCodes=1>

változására gyakorolt **hatásainak** kezelésére irányuló intézkedések. 2021 végén a Bizottság szakértőkkel együttműködve kezdett el dolgozni a **digitális közönségre** vonatkozó adatok gyűjtésére és kezelésére vonatkozó önkéntes iránymutatások lehetőségeinek feltárásán, különös tekintettel az előadóművészetre és a kulturális örökségre. A 2022. júniusi „A digitális közönség (újra)bevonása a kulturális ágazatokba – A közönségadatok javítása” című jelentés²⁹ számba veszi a Covid19-cel kapcsolatos gyakorlatokból levont tanulságokat. Emellett a kulturális örökséggel foglalkozó szakértői csoport³⁰ munkájának tükrében és a Covid19-ből nyert digitális tapasztalatokra koncentrálva került megvitatásra a **digitalizáció és a kulturális örökség** témája is. A jelentés a kiállítások, oktatási programok és műtárgyak online térbe való áthelyezéséhez szükséges kapacitásépítési tapasztalatokkal, valamint az online kulturális megoldásokba belefáradó közönség kérdésével is foglalkozott.

- A Bizottság „A zene mozgatja Európát” (**Music Moves Europe** – a továbbiakban: MME) kezdeményezése szintén egy példát szolgáltat a fenntartható fejlődés társadalmi és gazdasági dimenzióinak támogatására. Az MME célja a zenei ágazat legfőbb értékei, azaz a kreativitás, a sokféleség és a versenyképesség megerősítése. Konkrét célkitűzéseit alkotja a kreativitás és az innováció előmozdítása, az európai zene sokszínűségének megőrzése és bővítése, valamint az ágazat digitalizációhoz való alkalmazkodásának elősegítése és fenntarthatóságának támogatása, különösen a koronavírus okozta válságot követő időszakban. Az MME keretében a Bizottság egy olyan integrált megközelítés kialakításán dolgozik, amely kiterjed a célzott uniós finanszírozásra (a Kreatív Európa keretében és azon túl is), a szakpolitikai támogatásra, a jogalkotásra és az európai zenei ágazat szükségleteiről és kihívásairól folytatott párbeszédre. A közelmúltban több pályázati felhívás is a középpontba helyezte a fenntarthatósággal kapcsolatos intézkedéseket. 2023-tól pedig az MME hangsúlyt helyez majd a zene fenntartható terjesztésére is.
- Az egyéb ágazatspecifikus példák közé tartozik a **Fenntartható Színházak Szövetsége a Környezetvédelem Felé Történő Elmozdulásért** (Sustainable Theatres Alliance for Green Environmental Shift; STAGES – Fenntartható Színházszövetség) és az Európai Színházi Konvenciók Hálózat (**European Theatre Convention Network**) amelyeknek célja, hogy strukturáló hatást gyakoroljanak az ágazatra, illetve környezetbarátabbá tegyék annak értékláncát.
- **A kultúra mozgatja Európát**³¹ – **Egy személyre szabott rendszer a művészek és a szakemberek számára a határokon átnyúló mobilitásuk megkönnyítése érdekében.** A rendszer az egyének nemzetközi együttműködésre, szakmai fejlődésre, koprodukcióra és közös alkotásra irányuló projektjeihez nyújt mobilitási támogatásokat, arra ösztönözve a művészeket és alkotókat, hogy mérlegeljék mobilitásuk környezeti hatásait, és fenntarthatóbb közlekedési módokat válasszanak. A rendszer keretében működő művésztelepek az új európai Bauhaus értékeivel összhangban valósíthatják meg projektjeiket.
- A 2021-ben útjára indított **Perform Europe** eszköz célja az innovatív, befogadó és fenntartható terjesztési és turnézási modellek támogatja az előadóművészeti szektorban.
- **Nemek közötti egyenlőség** a kultúrában³²; 2020 szeptemberében jelent meg egy, a Bizottság által finanszírozott, a nemek között a kulturális és kreatív ágazatokban tapasztalható különbségekről szóló

²⁹ <https://voicesofculture.eu/2022/06/02/brainstorming-report-re-engaging-digital-audiences-challenges-and-opportunities/>

³⁰ [Kulturális örökséggel foglalkozó szakértői csoport | Kultúra és kreativitás \(europa.eu\).](#)

³¹ <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports.It%20is%20part%20of%20Creative%20Europe%E2%80%99s%20Culture%20strand>

³² A Bizottság a Kreatív Európa programon keresztül támogatja a nemek közötti egyenlőséget a kultúrában (például a „Keychange” projekt és a „MEWEM” mentorálási program keretében). Emellett a 2021–2027-es Kreatív

tanulmány³³. A nyílt koordinációs módszerrel működő, a kulturális és kreatív ágazatokban a nemek közötti egyenlőséggel foglalkozó tagállami munkacsoport 2021 júniusában tette közzé zárójelentését, amely számos ajánlást fogalmazott meg a politikai döntéshozók, valamint a kulturális és oktatási intézmények számára³⁴. A kulturális és kreatív ágazatok képviselői a „Voices of Culture” („A kultúra hangjai”) elnevezésű strukturált párbeszéd keretében találkoztak, hogy eszmét cseréljenek a nemek közötti egyensúlyról a kulturális és kreatív ágazatokban, jelentésüket pedig 2020 februárjában tették közzé³⁵. 2020 decemberében elfogadásra kerültek a kultúra területén a nemek közötti egyenlőségről szóló elnökségi következtetések³⁶ is.

- A **kultúra és a jóllét** területét érintő intézkedések – különösen a Covid19-válságot követően – fontos és újonnan felmerülő kérdések tárgyát képezik. A Bizottság jelenleg dolgozik az Európai Parlament „A kultúrára és jóllétre vonatkozó szakpolitika alulról építkező fejlesztése az EU-ban” című előkészítő intézkedéseinek megvalósításán. A másfél éves projekt, amelyet az európai partnerek egy konzorciuma valósít meg, a témával kapcsolatos kutatások aktualizálására, a legrelevánsabb meglévő gyakorlatok feltérképezésére, valamint a helyi szereplők azon képességének kiépítésére összpontosít, hogy hatékonyan aknázhassák ki a kultúra által nyújtott lehetőségeket a jóllét és az egészség javítása érdekében, különös tekintettel a mentális egészségre. Nemrégiben az ESPON is tanulmányt készített a kulturális örökségről mint az európai régiók társadalmi jóllétének forrásáról³⁷. A cél a kulturális örökség által a társadalomra gyakorolt hatások páneurópai módszertanának és területi elemzésének kidolgozása volt, figyelembe véve az olyan szempontokat, mint a jóllét és a társadalmi befogadás. **A kulturális örökség mint kulcsfontosságú eszköz a válságok megelőzésében és a béke megteremtésében** (16. fenntartható fejlődési cél – béke, jogérvényesülés és erős intézmények). A kulturális örökség szándékos elpusztítását széles körben a jövőbeli tömeges erőszakos események lehetséges előrejelzőjeként vagy előfutáraként ismerik el, mivel azt a lakosság kultúrájában és identitásában központi szerepet játszó történelem és műtárgyak felszámolására használják. A kulturális örökség szándékos, szisztematikus és nagy tételben történő elpusztítását a Nemzetközi Büntetőbíróság Római Statútuma szintén háborús bűncselekményként határozza meg. A kulturális örökség lerombolása kiemelkedő szerepet játszott a Szíriában, Irakban és Maliban jelenleg is zajló konfliktusokban. Példaként említhetők a Mali északi régióiban a timbuktui szentélyek és mauzóleumok ellen az iszlamista csoportok által 2012-ben elkövetett támadások. A Tanács „**A kulturális örökség uniós megközelítése konfliktusokban és válságokban**” című következtetése, valamint a **célzott uniós koncepció** egyértelmű politikai és operatív keretet biztosít egy, a kulturális örökséggel kapcsolatos és a békét szolgáló, koherensebb és láthatóbb uniós megközelítéshez (16. fenntartható fejlődési cél; 8. fenntartható fejlődési cél – Tisztességes munka és gazdasági növekedés, 11. fenntartható fejlődési cél – Fenntartható városok és közösségek). Konkrétabban, az EU egy konfliktusérzékeny, inkluzív, egyenlő és megkülönböztetésmentes megközelítés mellett kötelezi el magát. A jelenlegi ukrajnai helyzet vonatkozásában a Bizottság az ukrán kulturális örökség megőrzését vészhelyzet esetében alkalmazható védőfelszerelések biztosításával, valamint az ukrán kulturális örökség elektronikus dokumentálásának támogatásával segíti. A Bizottság az ukrán művészeket és kulturális szakembereket is támogatja. 2022 szeptemberében például a Kreatív Európa program részeként felhívást tett közzé, amelynek célja a saját országukon kívül tevékenykedő művészek és az ukrajnai kulturális szervezetek támogatása, valamint az ukrán kulturális ágazat háború utáni helyreállítására való, középtávon történő felkészülés volt.

Európa program azt is megköveteli, hogy a finanszírozott projektek megfelelően kezeljék az inkluzivitás és a megkülönböztetésmentesség kérdését, különös tekintettel a nemek közötti egyenlőségre.

³³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/92d621d1-bb99-11ec-b6f4-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-266388294>

³⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1/language-en>

³⁵ <https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/>

³⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf>

³⁷ <https://www.espon.eu/HERIWELL>

- Az EU nemzeti kulturális intézetei (EUNIC) által megvalósított **European Spaces of Culture** (Európai Kulturális Terek, 2019–2023) előkészítő intézkedés innovatív együttműködési modelleket tesz fel a nemzetközi kulturális kapcsolatokban (17. fenntartható fejlődési cél: – Partnerség a célok megvalósítása érdekében, 10. fenntartható fejlődési cél – Az egyenlőtlenségek csökkentése), egyenlő partnerségeket hozva létre az európai (EUNIC-tagok és uniós küldöttségek), valamint az EU-n kívüli országokban működő helyi partnerek között a transzverzális, kiemelt témakörök mentén. Ezek a projektek többek között azáltal kapcsolják össze a kulturális kapcsolatokat a fenntartható fejlődéssel, hogy támogatják az éghajlat-politikai fellépést Brazíliában és Mongóliában (13. fenntartható fejlődési cél – Éghajlat-politikai fellépés), támogatják a tanzániai és kameruni, a világjárvány következményeiből kilábaló helyi kulturális ágazatokat (8. fenntartható fejlődési cél – Tisztességes munka és gazdasági növekedés), javítják a fogyatékossgal élő közösségek kultúrához való hozzáférést Kínában és Uruguayban (10. fenntartható fejlődési cél –Az egyenlőtlenségek csökkentése), valamint a innovációt valósítanak meg Mexikóban a digitális átállás keretén belül.

Tervezett intézkedések:

- a Bizottság esetleges **kezdeményezése az EU stratégiai kulturális keretrendszeréről** (az EU 2023–2026-os időszakra szóló kulturális munkatervében³⁸ szereplő tanácsi felhívás alapján);
- a **Kreatív Európa program környezetbarátabbá tételéről** szóló, **uniós tanulmány**, amelynek közzététele 2023 folyamán várható,
- éves **jelentés a kulturális örökség konfliktusokban és válságokban alkalmazott uniós megközelítésérének megvalósulása terén elért haladásról**: egy, az Európai Unió külső fellépéseiben a békét és biztonságot szolgáló alkotóelem, és az ezt célzó tanácsi következtetések,
- az EU díszvendég lesz a **2023. november 25. és december 3. között megrendezett guadalajarai nemzetközi könyvvásáron**, melynek egyik központi témáját a kultúra és a fenntartható fejlődés alkotja majd,
- az audiovizuális szakemberek előirányzott, készségfejlesztésre irányuló képzése a „zöld” produkciók értékelése és elindítása érdekében. A zöldítés az Europa Cinemas hálózat egyik pillére is, amely a filmszínházak minihálózatának innovatív projektjeit támogatja a mozitermi vetítési ágazat fenntarthatóságának előmozdítása érdekében.

B. Regionális és várospolitikai

Szakpolitikai keret és a fő prioritások

Az EU kohéziós politikájában – különösen az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) révén – a **kulturális beruházások a területfejlesztés és a társadalmi kohézió kulcsfontosság, hagyományosan elismert mozgatórugói**. Európa gazdag kulturális öröksége erősíti az európai identitást, valamint előmozdítja a közös európai értékeket, az aktív polgári szerepvállalást, a befogadást és a kultúrák közötti párbeszédet. A kulturális és kreatív ágazatok és iparágak a regionális gazdasági versenyképesség és vonzerő szempontjából is nélkülözhetetlenek, míg a kulturális örökség alapvető elemét képezi a városok és régiók arculatának és identitásának, és gyakran ez áll a városi turizmus középpontjában.

³⁸ a Tanács állásfoglalása a 2023–2026-ra szóló kulturális munkatervről, 2022. november 22.; [st15381-en22.pdf](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R15381&from=doctrines) (europa.eu)

Az uniós kohéziós politika lehetővé teszi a tagállamok, valamint a regionális és helyi hatóságok számára, hogy a kultúrát a területi gazdasági és társadalmi fejlődés, a befogadás és az innováció mozgatórugójaként használják fel oly módon, hogy a közösségek és területek kiaknázhassák belső, helyi kulturális értékeiket, ezzel fokozva a növekedést, ugyanakkor csökkentve az egyenlőtlenségeket. A kultúrához és a kulturális örökséghez nyújtott ERFA-támogatás az olyan helyi alapú és integrált megközelítések elképzelésén alapszik, amelyek támogatják a terület- és városfejlesztést, a társadalmi befogadást, és a nyilvánosság részvételére ösztönöznek.

A 2021–2027-es időszakban a kohéziós politika **a fenntarthatóságra, valamint a kulturális örökséggel kapcsolatos tapasztalatok digitális fejlesztésére összpontosít. Magában foglalja a kulturális és kreatív ágazatok átalakítását és jövőbeli rezilienciáját**, valamint a kulturális örökség legmagasabb szintű normák szerinti előmozdítását a társadalmi befogadás, a fenntarthatóság és a polgárok részvétele kultúrán keresztül integrálása érdekében. A kulturális és kreatív ágazatok és iparágak a kohéziós politika mind az öt célkitűzése keretében a „Beruházás a növekedésbe, valamint a munkahelyteremtésbe és a növekedésbe” céljaihoz és az „Európai területi együttműködés (Interreg)” pillér célkitűzéseibe tartozó programokon belül részesülhetnek a beruházásokból – többek között a kultúra társadalmi-gazdasági kihívások kezelésében betöltött szerepének megerősítésére irányuló új ERFA-specifikus célkitűzésen keresztül³⁹, vagy „A polgárokhoz közelebb álló Európa” elnevezésű, 5. szakpolitikai célkitűzés alá tartozó integrált területi stratégiák részeként. Emellett a kultúra az Interreg egyedi célkitűzéseinek, különösen „az együttműködés jobb irányítása” keretében is támogatható. **A kulturális és természeti örökséggel kapcsolatos, határokon átnyúló együttműködés gyakran előnyös, mivel számos természeti örökségi helyszín természeténél fogva is határokon átnyúló.** A határokon átnyúló együttműködés integrált és fenntartható megközelítést tesz lehetővé például a zarándokútvonalak és a természeti örökség részét képező helyszíneken áthaladó fenntartható ösvények esetében, és még sok más területen is.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

Ebben a rendszerben a **kohéziós politika keretében a fenntartható fejlődés kulturális dimenziója támogatásának hatóköre a következő intézkedéseket foglalja magában:**

- A kulturális ágazatot célzó azon intézkedések, amelyek növelik a kultúra és a fenntartható turizmus szerepét a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a társadalmi innovációban, és figyelembe veszik a kulturális és idegenforgalmi ágazatok digitális és zöld átalakulásának, rezilienciájának és hosszú távú környezeti, társadalmi és pénzügyi fenntarthatóságának szükségességét.
- Az olyan intézkedések, amelyek az innovációra és az új technológiák felhasználására irányulnak a kultúra vonatkozásában; támogatják a kulturális ágazatban működő kkv-k növekedését és versenyképességét; az új digitális szolgáltatások, termékek és megoldások (pl. a kulturális örökség digitalizálására vonatkozóan) fejlesztésére, tesztelésére és kísérleti alkalmazására vagy az intelligens szakosodáshoz szükséges készségek fejlesztésére (amennyiben a kultúra az adott régió vagy tagállam intelligens szakosodási stratégiáján belül kiválasztott ágazat) irányulnak.
- Olyan az energiahatékonyságot, a megújuló energiát, a hulladékgazdálkodást, a körforgásos gazdaságot, a zöld infrastruktúrát és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást támogató intézkedések, amelyek a kulturális és kreatív iparágak, valamint kulturális helyszínek környezeti és éghajlati lábnyomának csökkentésére irányulnak a vonatkozó stratégiai keretekkel összhangban.

³⁹ A 2021–2027-es időszakban a kohéziós politika újdonságként bevezetésre került egy olyan ERFA-specifikus célkitűzés, amely a kultúra és a fenntartható turizmus gazdasági fejlődésben, társadalmi befogadásban és társadalmi innovációban betöltött szerepének erősítésére összpontosít a „Szociálisabb és befogadóbb Európa” elnevezésű, 4. szakpolitikai célkitűzés keretében, és amely széles körű támogatást kínál anélkül, hogy figyelmen kívül hagyná a más uniós kohéziós politikai célkitűzések szerinti finanszírozási lehetőségeket.

- A fenntartható turizmushoz és a kultúrához való hozzáféréshez hozzájáruló fenntartható közlekedési infrastruktúra támogatása a vonatkozó közlekedési tervek részeként.
- A kultúrát a területi hatóságok felelősségi körébe tartozó területi és városfejlesztési stratégiák révén, valamint a helyi érdekelt felek és a helyi közösségek bevonásával előmozdító intézkedések. A városok és a funkcionális városi térségek vonatkozásában a finanszírozás 8 %-át különítik el fenntartható városfejlesztésre, amelynek fő mozgatórugója a kultúra lehet.
- 20 olyan projektjavaslat kiválasztása, amelyek támogatást és szakértői segítséget kapnak, a helyi alapú, átalakító hatású új európai Bauhaus-projektek ösztönzése érdekében. A kiválasztott projektek olyan különböző témákat ölelnek fel, mint például: az épületek/közterületek rehabilitációját a körforgásosság szellemében, a megőrzött és átalakított kulturális örökséget, a megfizethető lakhatási megoldásokat, valamint a városi és vidéki területek integrált rehabilitációját⁴⁰.
- Hat olyan innovatív tevékenység a kultúra és a kulturális örökség területén, amely az innovatív városfejlesztési tevékenységekre vonatkozó ötödik pályázati felhívás részeként került kiválasztásra⁴¹.
- Az Európai városfejlesztési kezdeményezés – Innovatív városfejlesztési tevékenységek első pályázati felhívása, amely az új európai Bauhausra összpontosít, ideértve a kulturális örökség megőrzését és átalakítását is.
- Kísérleti projekt a kultúra védelmére és előmozdítására az EU legkülső régióiban⁴², valamint a tengerentúli országokban és területeken: A projekt célja e régiók és területek gazdag kulturális örökségének népszerűsítése konferenciák, csereprogramok, rendezvények és kiállítások által, a művészeti alkotások terjesztése, valamint a kulturális csereprogramok támogatása a kulturális és kreatív ágazatok szakembereinek mobilitása révén.
- Az **uniós városfejlesztési menetrend** kormányközi munkája keretében meghatározott 14 partnerség egyike a **kultúrára és a kulturális örökségre vonatkozik**. A kultúrával és kulturális örökséggel kapcsolatos partnerség célja, hogy javítsa az európai városok történelmi épített környezetének kezelését, előmozdítsa a kultúrát, valamint megőrizze a városképek és a városi örökség minőségét.
- Az uniós városfejlesztési menetrend egyik új partnersége a **fenntartható turizmus** témájára összpontosít majd.
- A kultúra és a fenntartható fejlődés az általános és együttműködési programok keretében rendelkezésre álló finanszírozási támogatás mellett az **EU alábbi, makroregionális stratégiáiban** is egyértelműen elismert elemként szerepel: **a Duna régióra vonatkozó uniós stratégiában; az uniós balti-tengeri stratégiában; az Alpok-régióra vonatkozó uniós stratégiában; az adriai- és jón-tengeri régióra vonatkozó uniós stratégiában**. Mindezek az intézkedések és célok a kultúrával és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos általános regionális és átfogó uniós szakpolitikák szempontjából is fontosak, mivel kapcsolatokat és szinergiákat teremtenek a programok és kezdeményezések, valamint az uniós országok és a partnerországok/nem uniós országok érdekelt felei között.
- **Az új európai Bauhaus a tagállamok kohéziós programjaiba való integrálása** a jelenleg is zajló, 2021–2027-es programozási tárgyalások egyik prioritása. A kezdeményezést **célkitűzésként veszik**

⁴⁰ Az új európai Bauhaus helyi kezdeményezései: https://c.ramboll.com/local-support-new-european-bauhaus?utm_source=direct-email&utm_medium=email&utm_campaign=nebop

⁴¹ <https://uia-initiative.eu/en/theme/culture-and-cultural-heritage>

⁴² Az EU az alábbi kilenc, legkülső régiót tartja számon, amelyek 4,8 millió polgárnak adnak otthont: Francia Guyana, Guadeloupe, Martinique, Mayotte, Réunion-sziget és Saint-Martin (Franciaország), az Azori-szigetek és Madeira (Portugália), valamint a Kanári-szigetek (Spanyolország). Az EUMSZ 349. cikkével összhangban az uniós jogszabályok egyedi rendelkezései segítik ezeket a régiókat a távoli fekvésükből, szigetjellegükből és kis méretükből adódó jelentős kihívások kezelésében.

figyelembe az egyes tagállamok stratégiai partnerségi megállapodásaiban és vonatkozó operatív programjaiban.

Tervezett intézkedések:

- **az Európai városfejlesztési kezdeményezés – Innovatív városfejlesztési tevékenységek új európai Bauhausra vonatkozó pályázati felhívásának** kiírása 2022 őszén,
- a kultúra és a kulturális örökség támogatásának folytatása az **európai területi együttműködési (Interreg)** programokban és a makroregionális stratégiákban,
- az **uniós városfejlesztési menetrend új partnerségének** elindítása, különös hangsúlyt fektetve a **turizmusra.**

C. Belügyek és belső biztonság

Kulcsfontosságú prioritások és stratégiai intézkedések

A kulturális örökségi helyszíneken tapasztalható lopás és fosztogatás, valamint a kulturális javakkal történő illegális kereskedelem jelentős nemzetközi üzleti tevékenység, és jövedelmező bevételi forrást jelent a szervezett bűnözés, valamint egyes esetekben a terroristák és az egymással konfliktusban álló felek számára is. A kulturális javak az olyan konfliktusok és válságok sújtotta területeken, mint például Ukrajna vagy a Közel-Kelet, különösen ki vannak téve a tiltott kereskedelem veszélyének. A tevékenység az ellopott vagy elrabolt tárgyak, valamint a kulturális örökségi helyszínek, vallási épületek, régészeti lelőhelyek stb. teljes vagy részleges megsemmisülését is eredményezheti. Ezek a tárgyak és helyek jelentős értéket képviselnek a helyi lakosság identitása szempontjából, mivel a történelmi, kulturális és társadalmi emlékezet megőrzői, gyakran annak eredeti, keletkezési helyén. A megfelelően védett kulturális örökség a fejlődési folyamathoz azáltal járul hozzá, hogy lehetőségeket teremtsen az oktatás és a munkahelyek szempontjából, teret enged a különböző társadalmi csoportok közötti párbeszédnek, valamint növeli a marginalizált közösségek befolyását és összetartozás-érzését.

A kulturális örökség elpusztítása ezért jelentősen károsíthatja a társadalom kollektív emlékezetét, de egyúttal a közösség bevételi forrásának megszűnését is eredményezheti például az idegenforgalmi látványosságok (kulturális örökségi helyszínek, múzeumok stb.) lerombolása esetében.

A Bizottság jelenleg egy, a kulturális javak tiltott kereskedelme elleni küzdelmet célzó cselekvési terv kidolgozásán fáradozik a biztonsági unióra vonatkozó 2020. évi uniós stratégiával és a szervezett bűnözés elleni küzdelemre irányuló 2021–2025-ös uniós stratégiával összhangban. A cél a kulturális javak tiltott kereskedelme elleni küzdelem, valamint a kulturális javak megóvása a bűncselekményekkel szemben. Ennek fényében a cselekvési terv a kulturális javak tiltott kereskedelme elleni küzdelem különböző aspektusaival foglalkozik majd, ideértve a bűnüldöző szervek és igazságügyi hatóságok kapacitásépítését a tiltott kereskedelem eseteinek megfelelőbb felderítése és büntetése érdekében, a kulturális javak nyomkövethetőségének javítását, a kulturális javak tiltott kereskedelemmel és fosztogatással szembeni védelmének javítását, valamint a fosztogatás helyszínéül szolgáló harmadik országokkal való együttműködést, különös figyelmet fordítva a konfliktusokkal és válságokkal sújtott országokra. A további szempontok közé tartozik a figyelemfelhívás a kulturális javak védelmének szükségességére, valamint azokra a károokra, amelyeket a kulturális javak tiltott kereskedelme okoz a kulturális örökségben.

Tervezett intézkedések:

- A társadalmi célok és a gazdasági hozzáadott érték kiaknázása a bűnözés és az illegális kereskedelem elleni küzdelem, valamint a kulturális közösségek felelősségvállalásának elősegítése révén.
- **Egy, a kulturális javak illegális kereskedelme elleni küzdelemre vonatkozó cselekvési terv** elfogadása **2022-ben** a kulturális javak tiltott kereskedelme elleni küzdelem különböző szempontjainak kezelése és a kulturális javak bűncselekményekkel szembeni védelme érdekében.

D. Foglalkoztatás, szociális ügyek és társadalmi befogadás

Szakpolitikai prioritások és stratégiai intézkedések

Az egyik legfontosabb, keretrendszerre irányuló kezdeményezés a **Stratégia a fogyatékossgal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért**⁴³. A stratégia célja, hogy további eredményeket érjen el a fogyatékossgal élő személyek teljes körű részvételének biztosítása terén, többek között a kultúra területén is. Iránymutatásul szolgál majd a tagállamok és az uniós intézmények intézkedéseire. Az akadálymentesség a jogok záloga és a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos alapon történő, teljes körű részvételének előfeltétele. A stratégiával összhangban **a kultúra egyik releváns célkitűzése a kulturális eseményekhez és kulturális termékekhez való hozzáférés, valamint a fogyatékossgal élő személyek műalkotásainak népszerűsítése kell, hogy legyen.** A stratégia célja, hogy előrelépést érjen el a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény⁴⁴ valamennyi területén, amelynek az EU és valamennyi uniós tagállam is részes fele. Ez a dokumentum egy olyan jogilag kötelező erejű emberi jogi jogforrás, amely minimumszabályokat állapít meg a fogyatékossgal élő személyek jogaira vonatkozóan.

A Bizottság létrehozott egy keretet a stratégia végrehajtásának nyomon követésére, amely hozzájárul majd az európai szemeszterhez, az uniós szociális eredménytáblához és a fenntartható fejlődési célok megvalósításához is. 2023-ig új fogyatékossgal mutatók kerülnek kidolgozásra, amelyek támogatják a szociális eredménytábla, az európai szemeszter és fenntartható fejlődési célok mutatóit.

A stratégia részeként a Bizottság népszerűsíteni fogja a fogyatékossgal élő személyek műalkotásait, és növeli azok láthatóságát. Egyúttal törekedni fog arra is, hogy a kulturális örökséget és a kulturális tevékenységek mindegyikét elérhetővé tegye a fogyatékossgal élők számára az uniós finanszírozás, például a Kreatív Európa program támogatása révén. A Bizottság emellett:

- támogatott egy, a „**Europe Beyond Access**” elnevezésű nagyszabású projekt⁴⁵ részét képező tanulmányt is⁴⁶, amely a fő kulturális irányzatok vezetőinek a) fogyatékossgal élő művészek munkájával, b) programjaik az ilyen művészek számára való hozzáférhetővé tételének módjaival és c) a programjaik fogyatékossgal élő személyek számára való hozzáférhetővé tételének módjaival kapcsolatos ismereteit (ismereteinek hiányát) tárta fel,
- az „intelligens turizmus európai fővárosa” díjon keresztül továbbra is előmozdítja az akadálymentes turizmus fejlesztését, különösen a városok vonatkozásában.

⁴³ [Egyenlőségközpontú Unió: A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló stratégia \(2021–2030\) – Foglalkoztatás, szociális ügyek és társadalmi befogadás – Európai Bizottság \(europa.eu\).](#)

⁴⁴ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

⁴⁵ [Europe Beyond Access – Disability Arts International.](#)

⁴⁶ [Time to Act: How lack of knowledge in the cultural sector creates barriers for disabled artists and audiences – Disability Arts International \[Ideje cselekednünk: Hogyan gördít a tudás hiánya akadályokat a fogyatékossgal élő művészek és közönség elé a kulturális ágazatban\].](#)

A stratégia célja annak biztosítása, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos alapon vehessenek részt a kulturális életben, összhangban a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezménnyel. A Bizottság felszólítja a tagállamokat, hogy mozdítsák elő és ösztönözzék a **kulturális és a kreatív tevékenységeket, valamint a művészeteket a fogyatékossgal élő személyek** vonatkozásában, illetve növeljék a tudatosságot. Ez a folyamat a kiállítások és előadások révén láthatóvá teszi ezeket a személyeket, és egyúttal több előadást, fesztivált, műgyűjteményt és múzeumot tesz hozzáférhetővé a fogyatékossgal élő személyek számára. Az európai fogyatékossgai igazolványt 2016–2018-ban, kísérleti projektként, nyolc tagállamban (Belgiumban, Cipruson, Észtországban, Finnországban, Máltán, Olaszországban, Romániában és Szlovéniában) vezették be, és a kártya a projekt végeztével is érvényes és elismert maradt az említett nyolc országban. **Az európai fogyatékossgai igazolvánnyal kapcsolatos kísérleti intézkedés végrehajtását és a kapcsolódó előnyöket értékelő tanulmány**⁴⁷ meghatározta a szélesebb körű megvalósítás lehetőségét, és bizonyítékot szolgáltatott többek között arra, hogy viszonylag szerény mértékben nőtt a külföldi kulturális, szabadidős és sporttevékenységekben való részvétel, illetve a turizmus. A Bizottság tervei között szerepel az európai fogyatékossgai igazolvány kiterjesztése.

Emellett a készségfejlesztési paktum keretében 2022-ben egy új partnerség is létrejött a készségek előmozdítása érdekében a kulturális és kreatív iparágakban.

Tervezett intézkedések:

- A Bizottság 2023 márciusáig tartó, **„Együtt a jogokért”** elnevezésű, folyamatban lévő kampánya⁴⁸, amely a stratégia kulcsfontosságú aspektusaira hívja fel a figyelmet, beleértve a kultúrát is, és amelyet a fogyatékossgal élő személyekkel és képviselői szervezeteikkel, valamint művészekkel konzultálva dolgoznak ki.
- A Bizottság az európai fogyatékossgai igazolvány 2023 végéig történő kiterjesztésére irányuló javaslata, melynek eredményeként az igazolványt valamennyi tagállamban elismernék, a folyamatban lévő uniós fogyatékossgai igazolvánnyal kapcsolatos kísérleti projekt tapasztalataira és a fogyatékossgal élő személyek európai parkolási kártyájára építve.
- Az ágazati partnerségek továbbfejlesztése és előmozdítása a készségfejlesztési paktumon belül a készségek európai éve (2023) keretében.

E. Igazságszolgáltatás, fogyasztói jogok és nemek közötti egyenlőség

Szakpolitikai keret, fő prioritások és jelenlegi intézkedések

2020-ban a Bizottság elfogadta a **romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszert**. A keretrendszer egy átfogó, hárompilléres megközelítést határoz meg, amely a társadalmi és gazdasági befogadást az egyenlőség előmozdításával és a részvétel megerősítésével egészíti ki.

Uniós szintű célkitűzéseket és mennyiségi, kiemelt célokat határoz meg a cigányellenesség és a megkülönböztetés elleni küzdelemre, a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentésére, a romák részvételének előmozdítására, valamint a romák oktatáshoz, foglalkoztatáshoz, egészségügyi ellátáshoz és lakhatáshoz való tényleges, egyenlő hozzáféréseinek javítására vonatkozóan. A kultúra területén magában foglalja a **roma történelemmel, kultúrával, a romák elismerésével és a romákkal való megbékéléssel**

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8407&furtherPubs=yes>

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1556&langId=hu>

kapcsolatos tudatosság előmozdításának operatív célját. E célkitűzés mutatóit össze lehetne kapcsolni az általános népesség roma történelemmel, irodalommal, művészetekkel, kultúrával, zenével és szakpolitikával kapcsolatos tudatosságával, a roma kulturális fesztiválokra és egyéb nyilvános eseményeken való részvételével, a roma nyelvre vonatkozó ismeretével, valamint a roma holokauszttal kapcsolatos tudatosságával.

A tagállamok a romák egyenlőségéről, társadalmi befogadásáról és részvételéről szóló tanácsi ajánlás egyhangú elfogadásával megerősítették a romák egyenlőségének és társadalmi befogadásának előmozdítása iránti elkötelezettségüket. Az ajánlás **a romákra vonatkozó nemzeti stratégiai keretrendszerükbe** beépítendő, konkrét intézkedéseket határoz meg a tagállamok számára. Ezek közé az intézkedések közé tartozik a roma történelemmel és kultúrával kapcsolatos tudatosság növelése a tanárok és az iskolai dolgozók körében, a romák társadalmi, gazdasági, politikai, kulturális és polgári részvételének előmozdítása, valamint a roma kultúrákkal, nyelvvél és történelemmel kapcsolatos tudatosság növelése a társadalomban, beleértve a roma holokausztról való megemlékezést is.

A Bizottság támogatja **a pozitív narratívákat és a roma példaképeket**, és felhívja a figyelmet a romák történelmére és kultúrájára, ideértve többek között egy, a 2022. évi uniós roma hét – melynek házigazdája az Európai Parlament – részeként megtartott olyan rendezvényt is, amely növeli a roma nyelvvél kapcsolatos tudatosságot. Támogatja továbbá a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek programra vonatkozó tevékenységeit is⁴⁹.

Tágabb értelemben véve folyamatban vannak az **EU rasszizmus elleni cselekvési tervének** végrehajtására és a **vallásközi párbeszéd** területére irányuló tevékenységek is, különösen az antiszemitizmus elleni küzdelemre és a zsidó élet előmozdítására irányuló uniós stratégia révén.

Tervezett intézkedések:

- A tagállamok 2030-ig megvalósítják **nemzeti roma stratégiai keretrendszerüket**, beleértve a roma művészettel, történelemmel és kultúrával kapcsolatos tudatosság növelését célzó intézkedéseket is.
- A Bizottság 2022 őszén közzéteszi **a nemzeti stratégiai keretrendszerekre vonatkozó értékelését**, melyben számba veszi a tagállamok által tett kötelezettségvállalásokat, és iránymutatást nyújt a szükséges javításokhoz.
- A Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program keretében továbbra is folytatódik **a romák történelmével és kultúrájával kapcsolatos tudatosság növelésére, valamint az igazság és a megbékélés előmozdítására** irányuló tevékenységeket.
- A Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program keretében továbbra is folytatódik azon **tevékenységek támogatása, amelyek a holokausztról való megemlékezés fényében növelik a zsidó élettel és örökséggel kapcsolatos tudatosságot.**

F. Az új európai Bauhaus és annak a kultúra által vezérelt fenntarthatóságra vonatkozó horizontális dimenziója

Az elmúlt években megmutatkozott annak szükségessége, hogy a koronavírus-járvány hatásaival együtt az éghajlatváltozás jelentette jelentős kihívást is kezeljük. Megerősítést nyert, hogy a kultúra, valamint a kulturális és kreatív ágazatok a fenntartható társadalmi átalakulás pozitív előmozdítóiként rendszerszintű jelentőséggel bírnak a zöld és digitális átállás által potenciálisan kiváltott zavarokra való reagálás terén.

⁴⁹ [Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program| Európai Bizottság \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/infographic-122323.pdf).

Az **új európai Bauhaus** (NEB) egy olyan transzverzális kezdeményezés, amelynek célja, hogy a globális kihívások helyi alapú és innovatív megoldások révén történő kezelésével valósítsa meg a zöld átállást. A megoldások ötvözik a fenntarthatóság, a befogadás és az esztétika értékeit. Ez a háromszög biztosítja, hogy a tervezett megoldások egyidejűleg több dimenzióra is kiterjedjenek. A dimenziók nemcsak a környezetvédelmi, megfizethetőségi és akadálymentességi szempontokat fedik le, hanem a funkciókon túlmutató szükségleteket és törekvéseket is magukban foglalnak annak érdekében, hogy a minőségérzetet mindenki számára biztosítani lehessen. A kezdeményezésben rejlő innovációs lehetőség azokon a többszintű, részvételen alapuló és transzdiszciplináris megközelítéseken alapul, amelyeket be kell építeni a társalkotási és megvalósítási folyamatokba. Ez a folyamat számos szakpolitikai területet, tudományágat és szereplőt von be, hogy közösen olyan új munkamódszereket dolgozzanak ki, amelyek a polgárok életének valamennyi aspektusát átalakítják: a tereket, a termékeket, a szolgáltatásokat, az ökoszisztémákat, a gondolkodásmódot és a magatartásformákat. Az új európai Bauhausról szóló közlemény⁵⁰ kiemeli a kultúra a fenntarthatósági kihívások kezelésében és a pozitív társadalmi átalakulás támogatásában játszott alapvető szerepét. A művészek és a kulturális szereplők kulcsfontosságú szerepet játszanak az új magatartásra és értékekre irányuló paradigmaváltásban.

A közlemény megemlíti az arra irányuló szándékot is, hogy egy támogató jellegű NEB-keret kerüljön kialakításra összhangban a fenntartható fejlődési célokkal, valamint a vonatkozó uniós szakpolitikákkal és kezdeményezésekkel. Csaknem két évvel az elindítása után a kezdeményezés már számos különböző uniós szakpolitika és program integrált részét képezi (Horizont Európa, LIFE, ERFA, Digitális Európa, Erasmus+, Kreatív Európa, Európai Szolidaritási Testület és Egységes piac program).

A kezdeményezés sokszínű, élénk és folyamatosan növekvő közössége több mint 500 partnert és közreműködőt tömörít különböző hálózati szervezetekből, helyi nem kormányzati szervezetekből, vállalkozásokból és hatóságokból. Az új európai Bauhaus laborja – mint a kezdeményezés által létrehozott egyik kulcsfontosságú eszköz – az innovatív együttműködési modellek tesztkörnyezeteként készíti elő a munkát. Az új európai Bauhaus közössége együttműködik a zöld átálláshoz szükséges eszközök, keretek és előfeltételek létrehozásában, hogy kézzelfogható átalakulást és innovatív megoldásokat lehessen elérni a gyakorlatban. 2022 áprilisa óta már nyolc tevékenység indult el az új európai Bauhaus laborjában, amelyek közül hármat maga az új európai Bauhaus közössége kezdeményezett.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

Az új európai Bauhaus azon intézkedései közül, amelyek hozzájárulnak a fenntartható fejlődési célok megvalósításához, érdemes kiemelni az alábbiakat:

- Azt a demonstrációs vezérprojektek kidolgozására irányuló pályázati felhívás keretében kiválasztott hat projektet, amelyek többek között olyan témákkal foglalkoznak, mint az épületkorszerűsítés, a körforgásos jelleg, a művészetek, a kulturális örökség, az oktatás, az intelligens városok, valamint a város- és vidékrehabilitáció. Mivel a projektek számos helyen találhatóak meg Európa-szerte, igen változatos eredményeket hoznak majd, amelyek módosítva és megismételve mind Európában, mind Európán kívül átültethetők hasonló tevékenységekbe annak érdekében, hogy ihletet adjanak más jövőbeli projekteknek.
- Az új európai Bauhaus laboratóriuma egy olyan virtuális tér, ahol az új európai Bauhaus közössége összefog, hogy konkrét és kézzelfogható projektekre tehessen javaslatot. Az új európai Bauhaus labor projektjeinek két célkitűzése van: a) a zöld átálláshoz szükséges előfeltételek megteremtése, b) kézzelfogható átalakulás elérése a gyakorlatban. Az új európai Bauhaus laborja egy Bizottság által

⁵⁰ [A Bizottság közleménye az új európai Bauhausról.](#)

vezetett menetrendet követ, amely jelenleg öt, a Bizottság által irányított projektben nyilvánul meg⁵¹. A labor emellett közösségvezérelt kezdeményezéseknek is otthont ad, és jelenleg az új európai Bauhaus közösségének első, innovatív projektcsomagjának támogatója, amely az egyes helyszíneken végrehajtandó konkrét változásokra összpontosít.

Tervezett intézkedések:

- az új európai Bauhaus kezdeményezés további támogatása **az uniós finanszírozási programok mobilizálása** révén,
- az **új európai Bauhaus közösségének** alulról szerveződő kezdeményezéseinek ösztönzése, többek között az új európai Bauhaus laboratóriumán keresztül,
- a nem uniós országokkal folytatott párbeszéd és együttműködés fokozatos kiépítése **az új európai Bauhaus koncepciójának EU-n kívüli megosztása és kipróbálása** révén.

G. Az EU nemzetközi partnerségi és fejlesztési politikája

Szakpolitikai keret és a fő prioritások

A Bizottság nemzetközi partnerségek terén végzett munkáját „A nemzetközi kulturális kapcsolatokra vonatkozó európai uniós stratégia felé” című közös közlemény vezérli. A közlemény három fő cselekvési területet határoz meg:

- a kultúrák és vallások közötti párbeszéd előmozdítása a kulturális pluralizmus és a kölcsönös megértés, valamint a sokszínűség, az egyenlőség és az emberi jogok tiszteletben tartásának javítása érdekében,
- a gazdasági növekedési és foglalkoztatási lehetőségeket kínáló kulturális és kreatív ágazatok támogatása,
- a kulturális örökséggel kapcsolatos együttműködés elősegítése, amely összehozza a közösségeket és az embereket, erősíti identitástudatukat, és támogatja a fenntartható turizmust.

A Bizottság aktívan dolgozik olyan projekteken és fellépéseken, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a fejlődés gazdasági dimenziójára.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

A legfontosabb példák közé tartoznak az alábbiak:

- Az UNESCO 2030-as mutatóinak támogatása

A projekt olyan kísérleti tevékenységeket hajt végre, amelyek egy tematikus mutatókból álló keretrendszer, az UNESCO Kultúra 2030 mutatóinak meghatározására és kidolgozására irányulnak. A cél a kultúra az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrendjének végrehajtásában játszott szerepének és az ahhoz való hozzájárulásának mérése és nyomon követése.

A projekt teszteli és továbbfejleszti azokat a tematikus mutatókat, amelyeket azok az országok és városok használnak majd, amelyek önkéntes nemzeti jelentéseikben és önkéntes helyi értékeléseikben ki kívánják emelni a kultúra hozzájárulását a fenntartható fejlődéshez. A projekt eredményei nemzetközi fórumokon

⁵¹ Ezek a Bizottság által irányított projektek a következők: címhasználati stratégia; kísérleti projekt a filantrópiai közös finanszírozásra; közösségi finanszírozás és közfinanszírozás; szabályozási elemzés és kísérletezés; a tanulási helyek átalakítása.

is megosztásra kerülnek annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi érdekelt fél széles körben alkalmazza őket.

A további folyamatban lévő kezdeményezések közé tartoznak többek között az alábbiak is:

- **Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz (NDICI)** – támogatja a kultúrára és a fenntartható fejlődésre irányuló kezdeményezéseket az EU-n kívüli partnerek vonatkozásában nemzeti, regionális és globális szinten,
- az **AKCS-EU – Kultúra program** az Afrikai, karibi és csendes-óceáni államok csoportjának országaiból származó művészeket és műalkotásokat támogat,
- az **Innovatív Kultúrafinanszírozási Kezdeményezés** a kulturális és kreatív iparágakat a finanszírozáshoz való hozzáférésben és a vállalkozói kapacitások javításában támogatja,
- a **Selyemút örökségi folyosói Afganisztánban, Közép-Ázsiában és Iránban – A kulturális örökség európai évének nemzetközi dimenziója** egy, az EU és az UNESCO által 2018 októberében indított közös együttműködés, amelynek célja a kultúra fenntartható fejlődéshez való hozzájárulásának megerősítése a kulturális örökségen alapuló turizmus magas szintű látogatói élmény érdekében történő fejlesztése révén a selyemutak örökségi folyosói mentén, a kedvezményezett országokban,
- **Procultura – a foglalkoztatást és a jövedelemtermelést mozdítja elő a zene, az előadóművészet**, valamint a gyermek- és ifjúsági irodalom **kulturális alágazataiban**, illetve a kiadói tevékenység vonatkozásában a portugál nyelvű afrikai országokban (PALOP-országok) és Kelet-Timorban,
- az **Identitásépítési és -megosztási üzleti kezdeményezés** célja az instabilitás és az irreguláris migráció néhány kiváltó okának kezelése az identitásépítéshez hozzájáruló termelő ágazatok – például a kulturális és kreatív ágazatok, illetve iparágak – megerősítésével, valamint az életmódpiacok értékláncainak kezelésével, és kreativitásuk termékének az új piacokhoz való hozzáférés révén történő megosztásával,
- a **CreatiFI** a kulturális és kreatív iparágakat a finanszírozáshoz való hozzáférésben támogatja garanciák és kölcsönök, valamint a pénzügyi közvetítők kapacitásépítése révén az afrikai, karibi és csendes-óceáni államok csoportjának országaiban,
- az **EU–UNESCO szakértői eszköz** projekt támogatja az ismeretek és a bevált gyakorlatok megosztására irányuló technikai segítségnyújtást és társaktól való tanuláson alapuló mechanizmusokat a kulturális és kreatív iparágakra vonatkozó szakpolitikák és intézményi környezet megerősítése érdekében; célja, hogy fenntartható irányítási rendszereket biztosítson a kultúra terén, segítve az inkluzív társadalmi és gazdasági fejlődéshez és a szegénység elleni küzdelemhez hozzájáruló kulturális és kreatív iparágak fejlesztését.

Tervezett intézkedések:

- a kultúrpolitikák és a kulturális és kreatív iparágak intézményi környezetének támogatása, valamint a **kulturális, tematikus mutatók és szakpolitikák kidolgozásához** szükséges tények összegyűjtése,
- az Afrika és Európa közötti **kulturális együttműködés** elősegítése, valamint a szubszaharai Afrika kulturális örökségének támogatása a **fenntartható fejlődés, a béke, a munkahelyteremtés és a növekedés érdekében**.

H. Szomszédság- és bővítési politika

Szakpolitikai keret és a fő prioritások

Az új európai kulturális menetrend hangsúlyozza, hogy a kultúra és a kultúrák közötti párbeszéd előmozdítását a kohézió és a társadalmi-gazdasági fejlődés mozgatórugójaként kell felhasználni. „A nemzetközi kulturális kapcsolatokra vonatkozó európai uniós stratégia felé” című közös közleménnyel összhangban, a kultúrák közötti párbeszéd kulcsfontosságú szerepet játszik a megbékélés előmozdításában. Ez a gondolat az egyes szomszédságpolitikai régiókra vonatkozó különböző szakpolitikai dokumentumokban ölt testet.

A déli szomszédságra vonatkozó regionális, többéves indikatív program 1. prioritási területének (Humán fejlődés, jó kormányzás, jogállamiság és emberi jogok) 4. egyedi célkitűzése **támogatja a kultúrát mint a humán fejlődés és a jobb életminőség feltételét**. Az EU a kultúrát mint a közösségi élet alapvető elemét, valamint a közösségépítési folyamat kulcsfontosságú tényezőjét támogatja majd.

Az új európai kulturális menetrend ehhez hasonlóan rögzíti, hogy a Bizottság – többek között az Előcsatlakozási Támogatási Eszköz felhasználásával – támogatni fogja a kulturális és kreatív ágazatokat a Nyugat-Balkánon, valamint regionális szintű kulturális együttműködési stratégiákat dolgoz ki, elsőként a Nyugat-Balkánra vonatkozóan.

A „Hiteles bővítési perspektíva a Nyugat-Balkánra vonatkozóan és fokozott uniós szerepvállalás a Nyugat-Balkánnal” című közlemény (a továbbiakban: Nyugat-Balkán-stratégia) kiemeli, hogy a nyugat-balkáni regionális együttműködés és jószomszédi kapcsolatok alapvető előfeltételei az európai csatlakozás útján történő előrehaladásnak, valamint a régió társadalmi-gazdasági fejlődésének a kultúrán keresztül történő előmozdításának. A régióval történő és a régió belüli kulturális együttműködés fokozása a Nyugat-Balkán-stratégia 6. kiemelt kezdeményezését támogató intézkedések egyike.

A keleti partnerség vonatkozásában a „Helyreállítás, reziliencia és reform: a keleti partnerség 2020 utáni időszakra vonatkozó prioritásai” című, 2021 júliusában közzétett közös szolgálati munkadokumentum a „Befektetés az emberekbe és a tudásba” elnevezésű javasolt prioritása a következő célkitűzéseket határozza meg:

- a **kulturális és kreatív iparágakban mint a társadalmi gazdasági fejlődés motorjában rejlő lehetőségek** maximalizálása,
- a **kulturális együttműködés és a kultúrák közötti párbeszéd** megerősítése, többek között a Kreatív Európa, az EU4Culture és más kezdeményezésekben való részvétel növelése révén.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

- A **Thaqafa Daayer Maydoor** egy négyéves (2020–2024), a déli szomszédság kulturális ökoszisztémáját támogató regionális program.
- A **CREACT4MED** egy négyéves regionális program (2020–2024), amelynek átfogó célja a kultúra és a kreativitás a foglalkoztatás és a reziliencia közvetítőjeként betöltött szerepének megerősítése. A program a déli szomszédságban élő fiatalokra és női vállalkozókra összpontosít.
- A **Kreatív Európa program Nyugat-Balkánra vonatkozó keretének** célja, hogy egy, a Nyugat-Balkán számára a Kreatív Európa programban megnyitott, célzott keret révén növelje a nyugat-balkáni kulturális szervezeteknek nyújtott pénzügyi támogatást. Ennek megvalósulása egy olyan külön pályázati felhívás keretében történt, amely az ágazatok egy diverzifikált portfóliójába tartozó projekteket finanszírozott. Ez a portfólió magában foglalta a fordítást és a kiadói tevékenységet, az

építészetet, a videoművészetet, a festészetet és a rajzot, a színházat, a táncművészetet, a grafikát, a zenét, az immateriális kultúrát, a múzeumokat, illetve a történelmi helyszíneket és épületeket.

- A 8 millió EUR-s költségvetéssel rendelkező és a nyugat-balkáni stratégiával összhangban álló **Nyugat-balkáni kultúra és kreativitás regionális program** célja a kultúrák közötti párbeszéd előmozdítása, valamint a kulturális és kreatív ágazat társadalmi-gazdasági hatásának erősítése a Nyugat-Balkánon.
- Az **EU4Culture** projekt célja, hogy a kultúra a növekedés és a társadalmi fejlődés motorjává váljon a keleti partnerség régiójában. Támogatja a kulturális ágazat a gazdasági fejlődés motorjaként betöltött, fokozott szerepét. A projekt interregionális megközelítése révén támogatja a kultúrák közötti párbeszéd és a tudáscsere fokozását a keleti partnerség országaiban, valamint javítja a helyi kormányzást a kulturális ágazatban.

Tervezett intézkedések:

- **A déli szomszédságra vonatkozó, 2023-as új kulturális program** folyamatban lévő előkészítése, amelynek keretében az EU a kulturális dolgozókat mint a közösségépítés közvetítőit támogatja majd.

I. Oktatás- és ifjúságpolitika

Az „**Oktatás az éghajlatért**” koalíció egy alulról építkező, közösen létrehozott kezdeményezés, amely az oktatási közösség uniós, nemzeti és helyi szintű bevonására irányul. Az európai oktatási térség 2025-ig történő megvalósításáról szóló közlemény kiemelt kezdeményezéseként a koalíció egy kulcsfontosságú eszköz az oktatási közösség által a klímasemlegességre való átállás támogatása érdekében indított kezdeményezések és projektek hatékony megvalósításához és megosztásához. Ez különösképpen kapcsolódik a „zöld készségek” és a viselkedésbeli változások kialakításához, valamint az egyéb kezdeményezésekkel – például az éghajlati paktummal vagy az új európai Bauhaus kezdeményezéssel – való kapcsolatok kiépítéséhez.

Az **EU ifjúsági stratégiája** alkotja a 2018. november 26-i tanácsi állásfoglaláson alapuló, 2019–2027-es uniós ifjúságpolitikai együttműködés keretét. A stratégia célja a fiatalok érdemi polgári, gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai részvételének megvalósítása 11 ifjúsági célkitűzése és három pillére (Bevonni, Összekapcsolni, Felhatalmazni) révén. Támogatja a fiatalok kreatívfejlesztését, valamint a kultúrához és a kreatív eszközökhöz való hozzáférést. Célja továbbá az is, hogy olyan új technológiákat tegyen elérhetővé, amelyek erősítik a fiatalok kreativitását és innovációját, valamint növelik az érdeklődést a kultúra, a művészetek és a tudomány iránt.

A Bizottság finanszírozási programjain, szakpolitikáin és tanulmányain keresztül támogatja ezeket a célkitűzéseket:

- az Erasmus+ együttműködési projektek keretében támogatja a kreativitást és az innovációt,
- az Európai Szolidaritási Testület önkéntes projekteken keresztül támogatja az európai kulturális örökséget,
- a Tanács következtetései a fiatalok kultúrához való hozzáféréséről (2010. november),
- a Tanács következtetései a fiatalok kreativitásának és innovációs képességeinek előmozdításáról (2012. május).

Emellett 2022 az **ifjúság európai éve**, amely kiemeli, hogy az európai fiatalok milyen fontos szerepet töltenek be a jobb – zöldebb, inkluzívabb és digitálisabb – jövő építésében. Lehetőséget kínál a fiataloknak arra, hogy tanulhassanak, megoszthassák elképzeléseiket, embereket ismerhessenek meg és különféle tevékenységekben vehessenek részt Európa-szerte. Az ifjúság európai éve kilenc szakpolitikai

területet foglal magában, köztük a kultúrát, amelyet például „Az ifjúság felfedezi a kultúrát a DiscoverEU-nak köszönhetően” elnevezésű 2022-es kiemelt kezdeményezés megvalósítása képvisel.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

- Az „Oktatás az éghajlatért” koalíció 2022 februárjában az új európai Bauhaus-zal szoros együttműködésben egy részvételi szándék kifejezésére irányuló, közös felhívást tett közzé az oktatási és tudásközpontok számára arra vonatkozóan, hogy azok olyan saját, új európai Bauhaus-projektet dolgozzanak ki, amelyek összekapcsolják a tervezést, a fenntarthatóságot és az új oktatási megközelítéseket.
- A kulturális örökség népszerűsítése a DiscoverEU keretében (Erasmus+) utazó fiatalok körében, ideértve a DiscoverEU találkozóit is Európa-szerte.
- A környezeti fenntarthatóságot célzó tanulásról szóló tanácsi ajánlásra irányuló bizottsági javaslat Tanács általi elfogadása 2022 májusában⁵². Ez arra ösztönzi az országokat, hogy a zöld átállást és a fenntartható fejlődést szolgáló tanulást az oktatási és képzési szakpolitikák és programok egyik kiemelt területként határozzák meg.
- A zöld átállásra az európai oktatási térség⁵³ stratégiai prioritásainak részeként fektetett nagyobb hangsúly, valamint a STEAM-megközelítés előmozdítása az oktatás átalakítására irányuló uniós menetrendben: a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (STEM) területének a művészetekbe való integrálása⁵⁴.

Tervezett intézkedések:

- **az ifjúság európai éve (2022) nyomon követésének** biztosítása,
- a kultúra, kreativitás és innováció folytatólagos **támogatása az Erasmus+ és az Európai Szolidaritási Testület programjain** keresztül, valamint az uniós értékekről és örökségről való tanulás megkönnyítése,
- a **DiscoverEU** kiemelt kezdeményezés további népszerűsítése,
- az „Oktatás az éghajlatért” koalíció, **valamint más releváns** fenntarthatósági és éghajlat-politikai szakpolitikák és intézkedések közötti **szinergiák** fokozása.

J. Egységes piac és iparpolitika

Szakpolitikai keret és prioritások

Az európai iparstratégia és annak aktualizált változata⁵⁵ 14 ipari ökoszisztémát határoz meg, amelyeknek egyikét a kulturális és kreatív iparágak alkotják. Az ipari ökoszisztémákra vonatkozó megközelítés – amely az értékláncban működő valamennyi állami és magánszereplőt magában foglalja (a legkisebb induló innovatív vállalkozásoktól a legnagyobb vállalatokig, a tudományos élet képviselőitől a kutatókig,

⁵² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/hu/pdf>

⁵³ [EUR-Lex – 52020DC0625 – HU – EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:COM(2020)625): COM(2020) 625 final.

⁵⁴ Ebben az összefüggésben a „művészetek” kifejezés tág jelentéssel bír, amely magában foglalja az alkotóművészeteket, a kultúrát és a nyelveket, de egyúttal a bölcsészeti- és társadalomtudományokat is. A lényeg az interdiszciplinaritás fokozása, valamint annak hangsúlyozás a valós környezeti tanulás és oktatás révén, hogy a STEM területei (természettudományok, technológia, műszaki tudományok és matematika) milyen szerepet játszanak a környezeti, kulturális, gazdasági és társadalmi kihívások szempontjából.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_hu és COM(2021) 350 final, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf

a szolgáltatóktól a beszállítóig) – célja, hogy segítse a kulturális és kreatív iparágak talpra állását és fellendítését, miközben kiaknázza a zöld és digitális átállás lehetőségeit is⁵⁶.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

A **WORTH partnerségi projekt**⁵⁷ különösen fontos, mivel elkötelezett az **intelligensebb, fenntarthatóbb és inkluzívabb növekedés tervezési megoldásokon keresztül történő kialakítása** mellett azért, hogy az életmódágazatban tevékenykedő kkv-kat olyan zöld és inkluzív megoldások megtalálásához segíti hozzá, amelyekkel javíthatják üzleti folyamataikat, termékeiket és szolgáltatásaikat. A kkv-k az EU összes vállalkozásának 99 %-át teszik ki, és az elmúlt néhány évtizedben az új munkahelyek mintegy 85 %-át ők teremtették. Gyakran okoz nehézséget számukra a zöld, digitális és inkluzívabb megoldások megtalálása, valamint a versenyképesség megőrzése. A WORTH ezért egy inkubációs program⁵⁸ formájában biztosított célzott kkv-támogatást a tervezők, gyártók/kézművesek és technológiai szolgáltatók közötti üzleti partnerségek számára az új üzleti ötletek kidolgozásának elősegítése érdekében. Az életmódágazatokra összpontosít, ideértve a textil- és a ruházati ipart, a cipőipart, a bőr- és a szőrmeipart, a bútorigart, a lakberendezést, az ékszereket és a kiegészítőket. **Az üzleti partnerségeknek a fenntartható fejlődési célokkal összhangban kell kezelniük az olyan kihívásokat, mint a körforgásos/zöld gazdaság vagy a társadalmi innováció.** 2017 óta a Worth partnerségi projekt már 217 transznacionális partnerség számára nyújtott támogatást, 2025-ig pedig mintegy 135 új partnerséget támogat majd.

Emellett a Bizottság ágazatközi vállalkozástámogató hálózatok révén is támogatja a kulturális és kreatív iparágakat, különösen a kreatív vállalatokat és vállalkozókat, az Enterprise Europe Network (EEN) hálózaton⁵⁹ és a klaszteregyüttműködési platformon⁶⁰ (kkv-k támogatása, kapcsolatépítés, nemzetközivé válás, B2B partnerkeresés stb.) keresztül. A készségeket, a professzionalizálódást és a szakmai képzést konkrét intézkedések lendítik fel az alábbiakon keresztül:

- Erasmus fiatal vállalkozóknak⁶¹ (elősegíti a vállalkozói és vezetői tapasztalatok cseréjét, támogatja a professzionalizálódást, a készségeket és a munkahelyi képzést),
- 2022. április 28-án, a készségfejlesztési paktum⁶² keretében indult el az érdekelt felek egy, a kulturális és kreatív iparágak ökoszisztémájára vonatkozó, nagyszabású készségfejlesztési partnerség létrehozására irányuló mozgósítása, amelyben több mint 100 tag kötelezte el magát a munkaerő továbbképzése és a tehetségek kulturális és kreatív iparágakba való bevonása mellett.

Tervezett intézkedések:

A **WORTH partnerségi projekt** keretében:

- a kiválasztott 65 transznacionális partnerség mentorálási programjának megvalósítása (2022),

⁵⁶ 2021. évi éves jelentés az egységes piacról, 98–104. o.: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf

⁵⁷ [WORTH partnerségi projekt \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/worth/).

⁵⁸ Az inkubációs program az alábbiakat tartalmazza: a) pénzügyi támogatás, b) az üzleti stratégiával és a technológiafejlesztéssel kapcsolatos tanácsadás, c) jogi tanácsadás a szellemi tulajdon-jogokkal és -védelemmel kapcsolatosan, d) kiállításokon és szakmai vásárokon való részvétel, e) kapcsolatépítés és szakmai kapcsolatok, f) tanácsadás a pénzügyi/finanszírozási lehetőségekkel kapcsolatosan.

⁵⁹ Enterprise Europe Network | Enterprise Europe Network (europa.eu).

⁶⁰ Honlap | Európai klaszteregyüttműködési platform.

⁶¹ https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_en

⁶² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1534&langId=hu> és https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en

- a részvételi szándék kifejezésére irányuló pályázati felhívások kiírása az új partnerségek 2023-as kiválasztása céljából,
- a digitális környezetben működő kulturális és kreatív iparágak versenyképes és fenntartható fejlődéséhez, valamint a zöld átálláshoz szükséges készségek fejlesztése.

K. Kutatás és innováció

Szakpolitikai keret és a fő prioritások

Az EU Horizont 2020 keretprogramja (2014–2020) 77 milliárd EUR összegű finanszírozást bocsátott rendelkezésre kutatási és innovációs tevékenységekre három prioritása mentén: „Kiváló tudomány”, „Ipari vezető szerep” és „Társadalmi kihívások”; a kultúra leginkább a „Társadalmi kihívások” alá tartozik. A 2021–2027-es Horizont Európa keretprogram magában foglal egy, a **kultúrával, a kreativitással és az inkluzív társadalommal** foglalkozó, célzott kutatási klasztert is. A 2. klaszter teljes költségvetése 2,28 milliárd EUR, amelyből 2021–2022-től 400 millió EUR áll rendelkezésre, és 3 beavatkozási területre összpontosít, melyeknek mindegyike releváns a fenntartható fejlődési célok szempontjából: a demokráciára és a kormányzásra, kulturális örökségre és a kulturális és kreatív iparágakra, valamint társadalmi és gazdasági átalakulásokra. A klaszter különös figyelmet szentel „a kulturális kifejezés új formái megjelenésének támogatására”.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

A kulturális örökségre és a kulturális és kreatív iparágakra irányuló 2. célterület több mint 100 millió EUR-nyi befektetést eredményezett a 2021–2022-es pályázati felhívások tekintetében három fő pilléren keresztül, amelyek olyan zöld, digitális és innovációs intézkedéseket foglalnak magukban, amelyeknek esetében a kultúra különböző módokon mozdítja elő a fenntartható fejlődési célokat, azaz: erősíti a gazdasági versenyképességet és az innovációt, a társadalmi kohéziót és befogadást, a környezeti fenntarthatóságot és az éghajlat-politikai fellépést. Az e célterülethez tartozó kutatási és innovációs tevékenységek célja az európai kulturális örökség jobb védelme, megőrzése és helyreállítása, a művészetek népszerűsítése, valamint az európai kulturális és kreatív iparágak versenyképességének növelése a zöldebb és digitalizált/élvonalbeli technológiák alkalmazása révén.

Az első, 2021–2022-es munkaprogram olyan kutatási tevékenységeket foglalt magában, amelyeknek esetében a kulturális és kreatív iparágak az innováció mozgatórugói, és amelyeknél aktív részvételre és szerepvállalásra van szükség ezen iparágak vonatkozásában, multidiszciplináris és ágazatközi kutatási együttműködések keretében. A munkaprogram kulcsfontosságú témái a következők voltak:

- a zöld technológiák és anyagok a kulturális örökség szolgálatában,
- a múzeumok és kulturális intézmények részvételen alapuló irányítása és fenntartható finanszírozása,
- a kulturális és kreatív iparágak mint az innováció és a versenyképesség hajtóerői,
- a kulturális örökség megőrzése és fejlesztése fejlett digitális technológiák segítségével,
- hagyományos kézművesség a jövő számára,
- versenyképes, méltányos és fenntartható európai zenei ökoszisztéma,
- az európai filmgyártás nemzetközi versenyképessége,
- az éghajlatváltozás és a természeti veszélyek kulturális örökségre gyakorolt hatásai,
- a társadalmunkat formáló játékok és kultúra,

- az új európai Bauhaus – környezetbarátabb és méltányosabb életmód kialakítása a kreatív és befogadó társadalmakban az építészet, a tervezés és a művészetek révén.

Emellett az Európai Technológiai és Innovációs Intézet (EIT) 2022. június 22-én egy, **a kulturális és kreatív ágazatokkal és iparágakkal foglalkozó tudományos és innovációs társulást (TIT) (EIT Kultúra és Kreativitás)** is életre hívott. A társulás egyesíti a felsőoktatás, a kutatás és az üzleti élet kulcsszereplőit, hogy közösen aknázzák ki az érintett ágazatokban rejlő innovációs potenciált. A TIT a digitális, a zöld és a társadalmi átállást is elősegíti majd.

A fent említett klaszteren és a Horizont Európa keretében a kulturális és kreatív ágazatokat, illetve iparágakat célzó intézkedéseken kívül **az éghajlattal, energiával és mobilitással foglalkozó 5. klaszter** keretén belül is található a kultúra és a fenntarthatóságra irányuló kutatási célok közötti összekapcsolódások. Léteznek olyan konkrét témák és célzott intézkedések – főként e klaszter **4. célterületén** belül –, amelyek az energiahatékonyságra irányuló korszerűsítési stratégiákat történelmi épületekre kívánják alkalmazni. Ez a célterület **az energetikai átalakuláson átmenő épületekre és ipari létesítményekre** összpontosít, és célja, hogy az épületek felújítása és korszerűsítése révén hatékonyabb és fenntarthatóbb épületállományt hozzon létre. Emellett – a 4. célterület keretében – a **Built4people** közös programozású partnerség célja, hogy az „emberközpontú, fenntartható épített környezet” kialakítását célzó kutatási és innovációs projekteket finanszírozzon, összehozva a köz- és magánszféra érdekelt feleit annak érdekében, hogy a fenntarthatóságra és a jobb életre irányuló kutatási és innovációs pályákat hívjanak életre. Ez a megközelítés a fenntarthatóságra való összpontosítás mellett társadalmi és kulturális vonatkozással is felruházta az e partnerség keretében finanszírozott intézkedéseket és témákat, nagymértékben összhangban az új európai Bauhaus épített környezetre vonatkozó alapelveivel (például a kulturális örökséggel és a minőségérzettel kapcsolatban). A 4. célterület várható fő hatásai között szerepel a jobb minőségű, megfizethetőbb és inkluzívabb épített környezet kialakítása, az éghajlatváltozás mérséklése és a környezet megőrzése, a kulturális örökség védelme, valamint a fenntarthatóság, a körforgásos jelleg és az esztétika figyelembevétele a jobb életkörülmények biztosítása mellett. Ezenkívül a „Kulturális városok”-hoz⁶³ kapcsolódó, a Horizont 2020 keretprogram által klaszterekbe rendezett projekteken gyökerező releváns kezdeményezések számos, együttműködésen alapuló és közösségvezérelt fellépés alapjául is szolgáltak. Ezek a kezdeményezések kulcsszerepet játszanak a történelmi városi területek átalakításában és a városi területek Covid19-világjárványt követő helyreállítására irányuló megoldások előmozdításában. A Bizottság koordinálta például a Horizont 2020 szakértői csoport „The human-centred city: opportunities for citizens through research and innovation” [Emberközpontú város: Lehetőségek a polgárok számára a kutatás és az innováció révén] című, 2020-ban kiadott munkáját⁶⁴, amely az összes városi kezdeményezést feltérképezte, beleértve azokat is, amelyek a „Yearly Mapping Report: EU research & innovation for and with cities (June 2021) [Unió kutatás és innováció a városok számára és a városokkal közösen (2021. június)]⁶⁵ című jelentésben a kultúrával foglalkoztak.

Tervezett intézkedések:

A Horizont Európa 2. klasztere (2. célterület: „Kulturális örökség, kulturális és kreatív iparágak”)

⁶³ Vö. a Horizont 2020 kezdeményezés „Manifesto of European Cities” [Európai városok nyilatkozata] című dokumentumával.

⁶⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b85a079-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

⁶⁵ [EU research & innovation for and with cities – az Európai Unió Kiadóhivatala \(europa.eu\).
https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF)

- **A zöld, digitális és innovatív intézkedések három területének további támogatása, tekintettel az ENSZ fenntartható fejlődési céljaira, különösen a digitális együttműködés és a közös alkotás lehetőségeinek bővítése** révén, kielégítve az európai kulturális örökséggel foglalkozó szakemberek és kutatók igényeit azáltal, hogy 2023-tól kezdődően kialakításra kerül a kulturális örökség **európai joghatóság alá tartozó**, európai együttműködési felhője (ECCCH).
- A kulturális örökség helyreállítása és megőrzése, ami ösztönzőleg hat az olyan **új környezetbarát technológiák és módszerek** kifejlesztésére, amelyekkel **Európa vezető szerepet** tölthet be a **kulturális örökség fenntartható kezelésében**.
- Olyan pályázati felhívások kiírása, amelyek **a kulturális és kreatív iparágak az inkluzív éghajlatvédelmi átállás mozgatórugóiként betöltött szerepére vonatkoznak, és egyúttal integrálják az új európai Bauhaus alapvető értékeit**, azaz a fenntarthatóságot, a befogadást és az esztétikát, vagy olyan témákat foglalnak magukban, amelyek a kulturális turizmus **a vidéki és távoli területek fenntartható fejlődésének támogatására** irányuló szerepéhez kapcsolódnak.
- A kulturális örökség **környezeti, társadalmi és kulturális fenntarthatóságához hozzájáruló kutatás és innováció holisztikus megközelítési keretének kidolgozása** olyan mértékben, amelyet egyedül egyetlen tagállam vagy az Európai Bizottság sem lenne képes elérni.

A Horizont Európa 5. klasztere

- A 4. célterületnek a következő munkaprogramban része lesz egy, **a történelmi épületek a tiszta energiára való átállás érdekében történő időtállóvá tételére vonatkozó téma is**.

EIT – A kulturális és kreatív ágazatokkal és iparágakkal foglalkozó TIT

- 2023: Az EIT „Kultúra és kreativitás” TIT induló éve⁶⁶.

L. Digitális gazdaság és társadalom

A Bizottság 2021. november 10-én **a kulturális örökséggel kapcsolatos közös európai adatterről** szóló ajánlást tett közzé. Az ajánlás elő kívánja készíteni a kulturális örökség közös európai adatterét, segítve a kulturális örökségvédelmi intézményeket digitalizálási és megőrzési erőfeszítéseik felgyorsításában, valamint a digitális átalakulás által teremtett lehetőségek kihasználásában. A cél a digitalizált kulturális örökségi javak újrafelhasználásának ösztönzése – különös tekintettel a 3D-technológiára – olyan különböző, kulcsfontosságú területeken, mint az oktatás, a fenntartható turizmus, valamint a kulturális és kreatív ágazatok. Mindez pozitív hatást gyakorolna a gazdasági növekedésre. A kulturális örökségre vonatkozó közös európai adattér az európai digitális szolgáltatási infrastruktúrára épül, és kibővíti annak jelenlegi funkcióit.

A 3D-formátumban digitalizált kulturális örökségi javak az éghajlattal kapcsolatos hatásokra és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó releváns ismeretek forrásai lehetnek (pl. a 3D lehetővé teszi az eszközök roncsolásmentes elemzését, a károk megjelenítését és a helyreállítással, megőrzéssel stb. kapcsolatos információkat). Ehhez hasonlóan a 3D-formátumú kulturális örökségi javak kulcsfontosságú szerepet játszhatnak az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség növelésében és a kulturális örökség műemlékei, épületei és helyszínei megelőző jellegű megőrzésének támogatásában.

A kulturális örökség adattere a 4. fenntartható fejlődési célhoz (Minőségi oktatás) is hozzá fog járulni, mivel az adattérben található digitális kulturális örökségi eszközök számos perspektívát kínálnak majd a történelmi, tudományos és kulturális fejlődéssel kapcsolatban Európában és Európán kívül.

⁶⁶ <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>

A kulturális örökséghez tartozó javak digitalizálása és újrafelhasználása nemcsak a kulturális örökségi ágazatban, hanem más kulturális és kreatív ágazatokban (például a játék- és filmiparban) is új munkahelyeket teremthet, hozzájárulva ezáltal a 8. fenntartható fejlődési célhoz (Tisztességes munka és gazdasági növekedés). A kulturális örökség adattere megerősíti az együttműködést, a partnerségeket és az összekapcsolódást a digitális kulturális örökség területén tevékenykedő adatpartneri hálózattal (például múzeumokkal, galériákkal, könyvtárakkal és archívumokkal Európa-szerte), aggregátorokkal és szakértőkkel, ami gazdasági növekedéshez vezet.

Emellett a kulturális örökség adattere hozzá fog járulni a 9. fenntartható fejlődési célhoz (Ipar, innováció és infrastruktúra) is, mivel erősíti az innovációt, valamint az új szolgáltatások és alkalmazások létrehozását a kulturális örökség digitalizált javainak különböző kulcsfontosságú területeken (például az oktatás, az intelligens városok és a környezeti modellezés, a fenntartható turizmus – az idegenforgalmi adattér mellett – és a kulturális kreatív ágazatok terén) történő felhasználása és újrafelhasználása révén. A magas színvonalú digitalizált kulturális javak lehetővé teszik a kulturális tartalmak digitális megismerésének és élvezetének új formáit a közös tartalomszerkesztés, a közös tervezés és a közösségi kiszervezés révén, fokozva a nyilvánosság részvételét.

Az audiovizuális politika területén a 2020 decemberében elfogadott, a média- és audiovizuális ágazatra vonatkozó cselekvési terv⁶⁷ **bevezette az audiovizuális produkciók szén-dioxid-kalkulátoraira vonatkozó közös módszertanának eszközét az európai audiovizuális iparban** (a 6. környezetbarátabbá tételről szóló intézkedés 2023-ban). A cselekvési terv támogatta továbbá egy **figyelemfelkeltő kampányt elindítását is, amelynek célja a kamera mögött dolgozók sokszínűségének előmozdítása az audiovizuális ágazatban**, ezzel segítve az ágazat társadalmi változásokhoz való alkalmazkodását (8., a sokszínűsége vonatkozó intézkedés).

Tervezett intézkedések:

- a **kulturális örökséggel kapcsolatos adattér** kiépítése,
- a **média- és audiovizuális ágazatra vonatkozó cselekvési terv** további végrehajtása.

M. Éghajlat- és környezetvédelmi politika

Szakpolitikai keret és a kulcsfontosságú prioritások

A Bizottság 2020-ban az európai zöld megállapodást részeként útjára indította az **európai éghajlati paktumot**. A paktum célja az olyan, alulról kezdeményezett fellépések fontosságának elismerése, amelynek keretében minden generáció és helyi közösség polgárai bevonódnak a reziliens és klímasemleges társadalomra való átállás folyamatába. Tevékenységein keresztül megvalósuló célja az alulról jövő kezdeményezések támogatása az éghajlatvédelmi átállásról való tájékoztatás, az érdekelt felek és a polgárok együttműködéséhez szükséges terek kialakítása, valamint az új kezdeményezések elindításának segítése révén.

Az éghajlati paktum révén a polgárok és a közösségek bemutatják éghajlat-politikai fellépéseiket, valamint vállalásokat tehetnek az éghajlatváltozás mérséklésére és az ahhoz való alkalmazkodásra vonatkozóan a „Count Us In” platformon keresztül.

Ezen eszközök célja, hogy bevonják a polgárokat a helyi éghajlati narratívák közös kialakításába, figyelembe véve a kulturális örökséget és a háttérrel, valamint, hogy közösen az intézkedések prototípusait hozzák létre a helyi közösségekben. Az éghajlati paktum támogatja a helyi közösségek számára kialakított társalkotói, innovatív folyamatokat, például a politikai döntéshozók együttműködését a polgárokkal annak

⁶⁷ [IMMC.COM%282020%29784%20final.ENG.xhtml.1_EN_ACT_part1_v8.docx \(europa.eu\)](#).

érdekében, hogy a városokban az éghajlatváltozással és a környezetvédelemmel kapcsolatos vitákban vállalt közvetítő szerep révén biztosítsák részvételüket. Az éghajlati paktum hozzáadott értéke a különböző felek (például művészek, kulturális központok, nem kormányzati szervezetek, helyi önkormányzatok és vállalkozások) közötti együttműködés közös célok elérése érdekében történő előmozdításában rejlik.

A művészek, véleményvezérek, polgármesterek és az éghajlat-politikai fellépés mellett elkötelezett polgárok az **éghajlati paktum nagykövetévé** válhatnak, hogy támogassák a közösségeikben már folyamatban lévő munkát. A nagykövetként való részvétel kiegészítő lehetőséget kínál a helyi közösségek és hálózatok éghajlat-politikai fellépésének tájékoztatására, ösztönzésére és támogatására.

Ami a környezetvédelmi politikákat illeti, társadalmaink és gazdaságaink a zöld megállapodás megvalósításához szükséges átalakulása nem valósulhat meg a társadalom egészének bevonása nélkül. Ehhez változásokra van szükség a társadalmi normák, az értékek és a nézetek terén, nevezetesen változásra van szükség a kultúrában, amint azt a zöld megállapodás prioritásai is elismerik. A biológiai sokféleséggel kapcsolatos tudatosságnövelő munka ehhez hasonlóan előmozdítja a természet ismeretét, az empátiát, a szolidaritást és a természetről való gondoskodást, valamint az olyan interdiszciplináris megközelítéseket, amelyek segítenek az embereknek megérteni a gazdasági, társadalmi és természeti rendszerek összekapcsoltságát.

Az EU tájképi elemei, biodiverzitása és védett természeti területei (Natura 2000) képezik az Unió szellemi örökségét és jövőnk alapját. A legutóbbi, „Az európaiak hozzáállása a biológiai sokféleséghez” című Eurobarométer-felmérés megerősítette, hogy az európaiak nagy figyelmet fordítanak a természetre és a biológiai sokféleségre, és elvárják, hogy az EU lépéseket tegyen ezek megóvása érdekében. A legfontosabbnak említett intézkedések közé tartozik a természet és a biológiai sokféleség a károk kompenzálása érdekében történő helyreállítása, valamint a polgárok jobb tájékoztatása a természet és a biológiai sokféleség jelentőségéről. Ugyanez a felmérés arra is rámutatott, hogy kevés polgár ismeri a Natura 2000 hálózatot, valamint az EU és tagállamai által az abban foglalt területek védelmére tett erőfeszítéseket.

A **2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia** ezért hangsúlyozza a biológiai sokféleséggel kapcsolatos ismeretek fokozott tudatosításának, valamint a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák iskolai, felsőoktatási és szakmai képzésbe való integrálásának fontosságát. A biológiai sokféleségre vonatkozó, 2020 utáni globális keretről folytatott nemzetközi tárgyalások során pedig a Bizottság kitarthatta, hogy említést kell tenni a kulturális ágazatok fontosságáról, valamint az oktatás, a média, a művészetek és a kulturális ágazat szereplőinek bevonásáról.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

- **Az Európa Zöld Fővárosa** (a nagyvárosok számára) és a **Zöld Levél-díj** (a 100 000 lakos alatti városok számára), valamint ezeknek a polgárok szerepvállalására és bevonására való összpontosítása bőséges teret biztosít a fenntarthatóság témájával kapcsolatos kulturális és oktatási tevékenységek számára. A LIFE program keretében finanszírozott díjak a zöld megállapodás városi szintű, gyakorlati végrehajtását támogatják. A nyertes városok a zöld átállás élvonalában vannak, és bennük rejlik a lehetőség, hogy példaként szolgáljanak mások számára. A Zöld Főváros díj nyertesei (évente egy) 600 000 EUR-t, a Zöld Levél nyertesei (évente legfeljebb kettő) pedig 200 000 EUR-t kapnak. A cím támogatja és arra ösztönzi a nyertes városokat, hogy az év során számos intézkedést és projektet szervezzenek. Ezek általában az iskolákban vagy a fiataloknak nyújtott oktatási támogatást, a polgárokat célzó művészeti és fenntarthatósági projekteket, valamint a művészetet és a

környezetvédelmet értelmező művészeti kiállításokat stb.⁶⁸ foglalnak magukban. A díjátadó ünnepeken általában kulturális rendezvények és előadások is helyet kapnak. A városok arról számolnak be, hogy a cím számos előnnyel jár, többek között a nemzetközi médiavisszhang fokozódásával, a városban a környezeti fenntarthatóság további javítását jellemző nagyobb lendülettel, illetve a turisztikai célpontként szerzett megnövekedett vonzerővel.

- **Együttműködés a természettudományi és tudományos múzeumokkal, botanikus kertekkel, állatkertekkel és akváriumokkal a „United for Biodiversity” [Együtt a biológiai sokféleségért] elnevezésű globális koalíción keresztül.** A Bizottság által 2020 márciusa óta koordinált koalíció összefogja ezeket az intézményeket és szervezeteket, és egyúttal nyitva áll a kutatóközpontok és egyetemek, a természetvédelmi területek és a védett területek, valamint a bármely kategóriába tartozó múzeumok, például a művészeti, építészeti vagy történelmi múzeumok előtt is. Felkéri őket, hogy egyesítsék erőiket és hallassák hangjukat a természeti válsággal kapcsolatban, rámutatva a természet fontosságára az emberiség számára. A koalíció jelenleg 51 országra és területre terjed ki, és közössége 323 szervezetet, nemzeti parkot és védett területet, akváriumot, botanikus kertet, állatkertet, múzeumot (köztük művészeti múzeumokat), kutatóközpontot és egyetemet tömörít a politikai lendület és az egyéb, a természetet szolgáló globális politikai koalíciók párhuzamos támogatása céljából.
- **A természetvédelmi oktatási eszköztár:** Ez az eszköztár a természetvédelem iránti igény tudatosítását célzó szélesebb körű projekt részeként segíti az oktatókat abban, hogy kapcsolódni tudjanak a tizenévesekhez az európai természetvédelmet illetően. Számos, beltéri, illetve kültéri tevékenységet kínál, amelyek négy modul köré csoportosulnak: i. a természethez való viszonyunk, ii. az európai természet felfedezése, iii. a természet védelmének módja Európában, és iv. a természetvédelemhez való hozzájárulásunk. Számos tevékenységet az európai oktatási térség adatbázisaiból és alkalmazásaiból rendelkezésre álló adatok és információk támogatnak. Az eszköztár az EU valamennyi hivatalos nyelven elérhető⁶⁹. A várt eredmények közé tartoznak az alábbiak: a tizenéves lakosság figyelmének felkeltése; az uniós természetvédelmi politikák, természetvédelmi irányelvek és a Natura 2000 megismerésének elősegítése, valamint a fiatalok ösztönzése a természetvédelemben való részvételre.
- **A Natura 2000 területek megóvása és a kulturális örökség védelme között szinergiák:** a Bizottság az EU a természetre, az emberekre és a gazdaságra vonatkozó cselekvési tervének egyik eredményeként, valamint a kulturális örökség európai évének (2018) folyamánaként közzétette „Természeti és kulturális örökség Európában: a Natura 2000 hálózaton belüli együttműködés” című jelentését⁷⁰. A jelentés megvizsgálja a természeti és kulturális helyszínek közötti területi átfedéseket, megvitatja az őket érintő közös veszélyeket és kihívásokat, valamint a különböző uniós alapok keretében a közös természeti és kulturális kezdeményezések elindítására rendelkezésre álló lehetőségeket. Ajánlásokat fogalmaz meg arra vonatkozóan is, hogy miként lehet leküzdeni a kihívásokat, és hogyan lehet előmozdítani az integrált irányítást, valamint a kapcsolódó társadalmi-gazdasági előnyöket.

A Bizottság közzétett egy térképet, amelynek segítségével a felhasználók megismerhetik a Natura 2000 és a világörökség részét képező helyszínek területi átfedéseit⁷¹. Emellett számos esettanulmányt is összegyűjtött annak érdekében, hogy gyakorlati példákkal szolgáljon a természeti és kulturális örökség Natura 2000 területeken való sikeres integrált kezelésének különböző

⁶⁸ Példa lehet erre az a hegyi kempingezési projekt, amelynek célja, hogy felhívja a fiatalok figyelmét az éghajlatváltozásra: Une expérience inédite: bivouaquer à la Bastille! - J'agis - Je rêve (greengrenoble2022.eu).

⁶⁹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e33a1119-8fa2-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-hu>

⁷⁰ Natural_and_Cultural_Heritage_report_2019_WEB.pdf (europa.eu).

⁷¹ Explore Natura 2000 (aregis.com).

aspektusaira⁷². Az ilyen integráció egyik fő eredménye a kulturális és természeti örökségi helyszínek látogatók vonzására irányuló képességének növekedése lehet. Ez áttételesen a helyi gazdaságra is hatást fejthet ki, mivel új lehetőségeket kínál a fenntartható turizmus, az üzleti élet és a helyszínek környezetében történő fejlesztések szempontjából. Ennek eredményeként pedig a természeti és kulturális örökségi területek védelmével kapcsolatos korlátozások is elfogadottabbá válhatnak.

Tervezett intézkedések:

- **Figyelemfelkeltő kampány indítása a fenntartható textiliákról** a fenntartható és körforgásos textiliparra vonatkozó uniós stratégia fényében, amelyben az Unió úttörő szerepet tölt be a kreatív ágazatok (tervezés, textil- és divatipar) kihívásainak kezelésében, valamint a textil- és divatipar körforgásos jellege kialakításának fontosságáról az EU-ban.
- A stratégia környezetvédelmi, gazdasági és egészségügyi előnyeinek, valamint az EU erőforrás-függetlenségének és rezilienciájának növeléséhez való hozzájárulásának **hangsúlyozása**, és olyan gyakorlati megoldások kínálása a textiltermékek életciklusának valamennyi szakaszában, valamint az egyéni fogyasztók számára, amelyek hozzájárulnak az uniós textilstratégia jövőképeinek megvalósításához.
- A fiatalok, köztük a fiatal tervezők, véleményvezérek és művészek a kommunikációs kampányba való **bevonásának biztosítása** annak érdekében, hogy Európában a „fast fashion” (gyors divat) kimenjen a divatból.
- **Egy térképes alkalmazás kidolgozása az áradások kulturális örökségi helyszínekre gyakorolt hatásának csökkentése érdekében:** az árvízvédelmi irányelv szerinti előzetes árvíz kockázat-értékelések elvégzésekor a tagállamok nem mindig veszik figyelembe a veszélyeztetett kulturális örökségi helyszíneket. Ennek oka az lehet, hogy az értékelések finomításra szorulnak. A Bizottság hamarosan rendelkezésre bocsát egy olyan térképes alkalmazást, amely az árterületeket többek között a kulturális örökséggel együtt tünteti majd fel.

N. Agrárpolitika

Szakpolitikai keret és a kulcsfontosságú példák

A tagállamok közös agrárpolitikára (KAP) vonatkozó stratégiai tervei (2023–2027)⁷³ a kultúrára összpontosító konkrét beruházásokat is tartalmazhatnak: ez magában foglalja a mezőgazdasági termékekre és élelmiszerekre, borokra és szeszes italokra vonatkozó földrajzi árujelzők uniós rendszerének⁷⁴ fejlesztését is. A KAP jövedelemtámogatással, piaci intézkedésekkel és vidékfejlesztéssel támogatja a mezőgazdaságot és a mezőgazdasági termelőket. A vidékfejlesztés különösképpen erősíti a vidéki térségek társadalmi-gazdasági, társadalmi-kulturális és környezeti fenntarthatóságát, és jelentős hatást gyakorol a tágabb értelemben vett kulturális ágazatra is.

A földrajzi árujelzők és a hagyományos különleges termékek bejegyzését ösztönző intézkedések, a diverzifikáció, az együttműködés és a LEADER (helyi fejlesztési módszer) szintén támogathatja a helyi élelmiszerek fenntarthatóságát a 2023–2027-es időszakban (előállítás, élelmiszer-jelölés, valamint a helyi épített és kulturális örökség megőrzése).

⁷² Europe’s cultural and natural heritage in Natura 2000 [Európa kulturális és természeti örökségei a Natura 2000-ben] – az Európai Unió Kiadóhivatala (europa.eu).

⁷³ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_hu

⁷⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_hu

Az élelmiszerek feltérképezése, jelölése, és az élelmiszeripari örökség, valamint az élelmiszer-előállítás módjának védelme szintén kulturális tevékenységnek tekinthető. Az infrastruktúra és a (környezeti, kulturális, társadalmi-gazdasági) fenntarthatóság ezért kulcsfontosságú ahhoz, hogy a kulturális, kreatív és örökségi ágazatok előnyökre telessenek szert.

O. Védelmi ipar és úrpolitika

Az Unió Föld-megfigyelési programja, a Kopernikusz támogatást nyújt a kulturális és természeti örökség közösségének a kulturális örökség napi szintű feltérképezésének, nyomon követésének és kezelésének megkönnyítéséhez.

Az uniós úrprogramról szóló rendelet⁷⁵ (49. cikk (3) bekezdés) a „kulturális örökség védelmét” kifejezetten mint a Kopernikusz program által támogatandó kulcsfontosságú szakpolitikát említi meg.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

A Kopernikusz program néhány éve a kulturális és természeti örökség területével is foglalkozik, aminek keretében adatokkal, termékekkel és szolgáltatásokkal támogatja a kulturális örökség közösségét. E terület fő célja az éghajlatváltozás, a természeti és ember okozta katasztrófák, a humanitárius válsághelyzetek, valamint a kulturális és természeti örökséggel kapcsolatos konfliktusok lehetséges hatásainak nyomon követése és értékelése a megelőzés és a kezelés javítása, valamint a fenntartható fejlődés támogatása érdekében.

A Kopernikusz szolgáltatásainak többsége különböző módokon járul hozzá a kulturális örökség helyszíneinek nyomon követéséhez, kockázatértékeléséhez és kármegelőzéséhez. Ezek közé tartoznak például az alábbiak:

- a külső tevékenységeket támogató szolgáltatás, amely felméri a kulturális örökségi helyszínek által a nemzetközi közösség számára hozzáférhetetlen konfliktusövezetekben esetlegesen elszenvedett károsodást,
- az éghajlatváltozással kapcsolatos szolgáltatás, amely bizonyos mutatókat használ a tűzveszély felmérésére,
- a szárazföld-monitoring szolgáltatás, amely magában foglalja a természetes és ember által előidézett geológiai veszélyek kockázatértékelését, a geodéziát, a város- és vidékfejlesztést, valamint az árvíz kockázat értékelését is,
- a légkörmonitoring szolgáltatás, amely ellenőrzi a levegőminőséget és a műemlékekben és épületekben annak következményeként esetlegesen bekövetkező károkat,
- a veszélyhelyzet-kezelési szolgáltatás, amely a bekövetkezett károk mértéke és a kapcsolódó potenciális kockázat(ok) elemzésével, értékelésével és nyomon követésével, főként igény szerinti térképészeti termékeken keresztül (gyors, illetve kockázati és helyreállítási üzemmód aktiválásával) nyújt támogatást a megelőzéshez, a felkészültséghez, a reagáláshoz és a helyreállítási intézkedésekhez.

Létrejött a Kopernikusz kulturális örökséggel foglalkozó munkacsoportja⁷⁶ is, amelynek feladata, hogy a Kopernikusz adataival és szolgáltatásaival elemezze a kulturális örökséggel kapcsolatos tevékenységek helyzetét. A felhasználói igények azonosítását követően a munkacsoport hitelesítette, hogy „a jelenlegi termékek többsége megfelel a megadott igényeknek”. Emellett a kapacitásépítési tevékenységek is

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0696&from=EN>

⁷⁶ https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2020-10/CC-2020-37_Copernicus-Cultural-Heritage-Task-Force-Report_0.pdf

fontolóra vehetők, ideértve a készségfejlesztés és a szakemberek képzésének támogatását, valamint a célzott felsőoktatási kurzusokat.

Az egyéb tevékenységek a következőket foglalják magukban:

- Egy, a digitális turizmusra és a kulturális örökségre vonatkozó konkrét igazoló vizsgálat, amely a Kopernikusz-demonstrációs rendszerek (közbeszerzés) részét képezi, és amelyet várhatóan 2023–2024-ben hajtanak végre.
- Az „EUSpace4Ukraine” kezdeményezés részeként egy hackathonra került sor (2022. június 29. – 2022. július 1.), amely a kulturális örökség védelmével kapcsolatos alkalmazásokat is magában foglalt.
- A 2023-as felhasználói konzultációs platform a kereskedelmi felhasználók szükségleteivel és igényeivel foglalkozik majd.

Emellett a nemzeti tevékenységekkel és a nemzetközi fellépésekkel (lásd például az UNESCO GEO Városi Örökség Klímamegfigyelő Intézetének közösségi tevékenységét) együttesen már zajlik egy olyan elemzés, amely azonosítja a Kopernikusz-termékek fejlesztésének és testreszabásának lehetséges módjait.

Tervezett intézkedések:

- a Kopernikusz program szolgáltatásai továbbra is hozzájárulnak **a kulturális örökség feltérképezéséhez, nyomon követéséhez és felügyeletéhez,**
- a Kopernikusz program szélesebb körben való megismerésének támogatása a kulturális örökség nyomon követésével és hasznosításával kapcsolatos downstream piacon **a felhasználói igények elemzése és igazoló vizsgálatok végrehajtása révén,**
- egy, **az adatokhoz való egységes hozzáférési pont bevezetése, amely a Kopernikusz program valamennyi alkotóeleméből származó információkat tartalmazza, és amely hasznos értékelhető adatokat nyújt a kulturális örökség felhasználói számára,** figyelembe véve a rendelkezésre álló erőforrásokat, prioritásokat, valamint a folyamatban lévő nemzeti és nemzetközi kezdeményezéseket.

P. Uniós polgári védelmi mechanizmus

Szakpolitikai keret és a kulcsfontosságú példák

Az uniós polgári védelmi mechanizmus⁷⁷ (UCPM) elsősorban a személyek, valamint a környezet és a tulajdon – beleértve a kulturális örökséget is – védelmére terjed ki, az Unión belül vagy kívül bekövetkező valamennyi típusú természeti és ember által okozott katasztrófa esetén (1. cikk (2) bekezdés). Az uniós polgári védelmi mechanizmus koordinálja a segítségnyújtást – például a segélyszállítmányokat, a szakértelem biztosítását, a polgári védelmi csoportokat és a speciális felszereléseket – a katasztrófa sújtotta országok kérésére, amennyiben azok nemzeti erőforrásai túlterheltek.

Stratégiai intézkedések és kulcsfontosságú példák

Az uniós polgári védelmi mechanizmus kiterjed a teljes katasztrófakockázat-kezelési ciklusra, és támogatja a megelőzési, felkészültségi és reagálási intézkedéseket. Támogatja többek között a kockázatértékelés, a korai előjelező és nyomonkövetési rendszerek terén tett erőfeszítéseket. Az uniós polgári védelmi tudáshálózaton keresztül képzéseket, gyakorlatokat, szakértői csereprogramokat és

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2013/1313/oj/eng>

tanácsadó missziókat szervez és koordinál. Az uniós polgári védelmi mechanizmus előmozdítja az ágazatközi megközelítést és támogatja a bevált gyakorlatok cseréjét.

Katasztrófa helyzetekben a kulturális örökség területén is finanszíroz projekteket. Például a ProCultHer projekt⁷⁸ (2019–2021) európai módszertant⁷⁹ dolgozott ki a kulturális örökség vészhelyzetekben történő védelmének kezelésére, valamint egy új UCPM-kapacitás e területen történő létrehozásának megkönnyítésére.

A kulturális örökség területén a segítségkérésekre adott válaszok keretében az uniós polgári védelmi mechanizmus megkönnyítheti a természetbeni segítségnyújtást (például a védelmi felszerelések felajánlását), valamint a szakértelem biztosítását, többek között tanácsadó missziók formájában. A közelmúltban Oroszország Ukrajna elleni agresszív háborújára reagálva a Bizottság az uniós polgári védelmi mechanizmus keretében az eddigi legnagyobb műveletét hajtja végre⁸⁰, mely magában foglalja a kulturális örökség védelme terén nyújtott támogatást is (például a homokzsákok, a kulturális műtárgyak megőrzését szolgáló csomagolóanyagok és a kulturális javak védelmét szolgáló eszközkészletek rendelkezésre bocsátása).

Tervezett intézkedések:

- **A kulturális örökség és polgári védelem területén működő szakértői csoportok bevetéséhez szükséges kapacitás növelése:** az uniós polgári védelmi mechanizmus kapacitásainak növelésére vonatkozó új minőségi követelményeket megfogalmazó 2014/762/EU bizottsági végrehajtási határozat módosítása a tervek szerint 2023-ban kerül elfogadásra.
- **A kulturális örökségvédelmi profil erősítése a katasztrófareagálási műveletek során:** a ProCultHer-Net projekt⁸¹ tovább fogja erősíteni az európai polgári védelmi hatóságok kulturális örökségvédelmi képességeit azáltal, hogy kapcsolatba hozza egymással a polgári védelemmel és a kulturális örökséggel foglalkozó európai szakértőket.

4. KÖVETKEZTETÉSEK: AZ ELŐTTÜNK ÁLLÓ ÚT

A kulturális intézkedések kulcsszerepet játszanak a fenntarthatóságot célzó szakpolitikai prioritások és intézkedések kialakításában, többek között számos uniós szakpolitikában és programban is. Ahhoz azonban, hogy teljes mértékben kiaknázhassuk a fenntartható fejlődésben, az azt célzó és annak minősülő kulturális intézkedésekben, valamint a kulturális ágazatok szerepében rejlő lehetőségeket, kezelniük kell azt a helyzetet, hogy a fenntartható fejlődést célzó kulturális intézkedések széttagoltak, és számos különböző szakpolitikai terület között oszlanak meg.

A fenntartható fejlődés kulturális dimenziójával foglalkozó OMC-csoport 2022. szeptember 20-án közzétett jelentése hangsúlyozta, hogy ezekben a „viháros időkben”, amikor a természet és az emberek közötti kapcsolatot folyamatosan a növekvő egyensúlyhiány és egyenlőtlenség fenyegeti, a politikai döntéshozók részéről adható legjobb válasz „a változáshoz szükséges kulturális bátorság”. Az EU

⁷⁸ <https://www.proculther.eu>

⁷⁹ <https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>

⁸⁰ Mind a 27 uniós tagállam, valamint Norvégia, Törökország, Észak-Macedónia és Izland természetbeni segítséget ajánlott fel, kezdve az orvosi felszerelésektől a járműveken és energiát előállító berendezéseken át a kulturális örökség védelmét biztosító felszerelésekig. A termékeket a Lengyelországban, Romániában és Szlovákiában létrehozott UCPM logisztikai központokon keresztül szállítják az ukrán hatóságokhoz, egyedi vagy összevont művelet keretében.

⁸¹ A projekttel kapcsolatban további információk találhatók az uniós polgári védelmi tudáshálózat online platformján: <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/union-civil-protection-mechanism-projects>.

számára hatalmas esélyt és óriási felelősséget jelent ennek – a kultúrában rejlő (kihasználatlan) lehetőségek jobb kiaknázására irányuló – folyamatnak az irányítása. Ez a jelentés azáltal járul hozzá a reflexiós folyamathoz, hogy bizonyítékokkal szolgál a kultúra és a fenntartható fejlődés közötti kölcsönhatásról, valamint rámutat arra, hogy azt a jövőben meg kell erősíteni.

Amint az a 2022-es MONDIACULT-rendezvényen elfogadott zárónyilatkozat is rögzíti, a kultúrával és a fenntartható fejlődési célokkal kapcsolatos kulcsfontosságú uniós intézkedések megosztása esetén a kultúrával és a fenntarthatósággal kapcsolatos kombinált megközelítés, valamint a kulturális szakpolitikák és a fenntartható fejlődési stratégiák közötti nagyobb szakpolitikai koherencia előnyökkel szolgálhat az európai szakpolitikai döntéshozatal különböző szintjei számára. „*Szorgalmazzuk a kultúrának a fejlődési stratégiák és keretek nemzetközi, regionális, szubregionális, nemzeti és helyi szinten történő, valamint más releváns ENSZ-alapok és -programok szakpolitikáin belüli kiigazítása révén való szisztematikus beágyazását a közpolitikákba, mivel ez a reziliencia, a társadalmi befogadás és a gazdasági növekedés támogató eszköze és mozgatórugója [...]*” – olvasható a nyilatkozatban⁸².

Ezért alapvető fontosságú, hogy a fenntartható fejlődés horizontális megközelítése a kultúrával és a kreativitással mint a fejlődés mozgatórugóival együttes, teljes mértékben látható szerepvállalással alakuljon át. Az olyan globális kihívások kezelésére irányuló közös erőfeszítéseknek, mint az éghajlatváltozási kockázatok mérséklése vagy az európai zöld megállapodás, illetve a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend célkitűzései, nagymértékben a kultúrára kell támaszkodniuk az új emberi magatartásformák kihasználása, a nemek közötti egyenlőség kulturális részvétel révén történő előmozdítása, valamint a kulturális lehetőségekhez való hozzáférés innovatív és több érdekelt felet bevonó gyakorlatok, illetve folyamatok révén történő megkönnyítése érdekében.

A kulturális szakpolitikai döntéshozatal stratégiaibb, koherensebb és hatékonyabb módon történő újragondolására szolgáló új szakpolitikai keretek középpontjában a kultúra által vezérelt innováció és a fenntarthatóság által vezérelt beruházások, valamint a válság idején áttörést jelentő társadalmi átalakulásokra adott adaptív válaszok ötvözése kell, hogy álljon.

Az ebbe az irányba tett első lépés az EU kulturális stratégiai keretének megerősítésére irányuló új megközelítés lehet, amelyet a 2019–2022-es időszakra szóló kulturális munkatervről szóló bizottsági jelentés javasolt, és amely kezdeményezésként szerepel a 2023 és 2026 közötti időszakra szóló új uniós kulturális munkatervben.. Egy új uniós stratégiai keret nagyobb szakpolitikai koherenciát és következetességet biztosíthatna, és átfogó elvei között szerepeltethetné a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend végrehajtására vonatkozó kötelezettségvállalást, ezáltal tükrözve a MONDIACULT 2022. évi, kultúrára vonatkozó, megerősített közpolitikákat és nemzetközi kulturális együttműködést szorgalmazó nyilatkozatában kifejezett törekvéseket.

⁸² https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf